

בעילת חלל דהלא גבי חלל ה"נ הוא מדין יחוס משפחה, ונראה דיעוין ד' חידושי ר"ח הלוי (פי"ז מהל' איסור' ב' ה"ב) דביאר דהא דצת החלל פסולה לכהונה, הרי מלכד דפסולה מדין יחוס ומשפחה דצת חלל הרי היא חללה ופסולה, הרי יש בו גם דין פסול ביאה דהחלל מחלל זרעו צביאמו, ונמלא דמלך סביבה זו הרי שרש הפסול הוא מחמת הביאה שאירעה צאם, וכלפי זה הלא מהני לה שפיר חזקת הכשרות של האם להחזיקה בכשרות לכהונה, ואף דליכא נמי סביבת הפסול מדין יחוס, ולענין זה הלא לא מהני לה חזקת הכשרות של האם, ואכתי תפסל מחשש ביאת חלל הפוסל גם מלך היחוס. אכן זה י"ל דכלפי זה ס"ל שפיר להמ"מ דכיון דלענין פסול החללות מחמת הסביבה של הביאה מהניא החזקה להכריע דלא נבעלה לחלל הרי מהניא החזקה גם לענין הסביבה מדין היחוס, וכהך דמצואר כנ"ל בחולין דף ט' דהצהמה טמאה טומאת נבילה מתורת ודאי מאחר שהחזקה השחיטה כשחיטת נבילה מחמת חזקת האיסור של הצהמה. אכן לענין קהל ס"ל להמ"מ דלא דמיא לההיא דחולין. והיינו דיסוד ד' הגמ' בחולין דהצהמה טמאה טומאת נבילה, הוא דכיון דיטנו נידון אחד בהך חפלא, והיינו הנידון כלפי השחיטה אי שחיטת נבילה הייתה או שחיטה כשירה, אלא שישנם שני דינים הנובעים מספק זה, הימך הצהמה לאכילה וטהרתה מטומאת נבילה, על כן מאחר דליכא הכרעה דשחיטת נבילה הייתה כלפי

איסורה של הצהמה שוב איכא נמי הכרעה גם כלפי הטומאה, אף דליכא כלפי דין זה דין חזקה, וא"כ ה"נ כלפי הנידון של חלל, כיון דליכא צהאי אימתא כלפי הנידון לפוסלה מחמת הסביבה של הביאה חזקה המכריעה שלא הייתה כאן ביאת חלל כלל, שוב מהניא נמי כלפי הנידון לפוסלה מחמת הסביבה מדין היחוס, דאינה פסולה אף מלך היחוס, ואף דליכא חזקה כלפי זה, דל"מ כלל חזקת האם לזה, כיון דפסול זה אינו נובע מחמת הביאה הפוסלת אלא מחמת פסולו של הבעול, ואי"ז שייך למאורע שאירע צאם. אכן לגבי הנידון של נחין וממזר שהוא אך נידון של יחוס בלבד, וכלפי הנידון הזה הא ליכא כלל חזקה, דל"מ לזה כלל חזקת האם, דאין זה חולדה ממאורע שאירע צאם, ע"כ שפיר דין הוא דאינה כשירה לקהל, ואך מטעם דהאמינו בשל דצריהם הוא דכשירה, וא"ש היטב עד מאד [והנה יעוין בר"ן קידושין פ' עשרה יוחסין צמשה דשמוקי כל שמכיר וכו', דכ' כד' המ"מ דמשה"ה אינה נאמנת לפסול לקהל אלא להכשיר, דלענין הכשר בלא"ה שריא מה"מ עיי"ש, ולכאורה היינו דל"ל חזקת האם מהני לזה, וז"ע דצמילתין (בדף ט' ע"א בדפי הרי"ף) כ' הרי"ן להדיא דקיי"ל כר"י דלדברי המכשיר זה מכשיר צמחה "אלמא חזקה דאמה מהניא אף לצמחה", ולמצואר ד' המ"מ, על פי שתי הדרכים, א"ש היטב דשאני לגבי קהל דל"מ חזקת האם משא"כ לגבי כהונה וכש"נ. הערת ידי"ג הגר"ל שליט"א].

סימן כג

ביסוד פלוגתא דרבן גמליאל ורבי יהושע בראוה מעוברת

א

בדינא דר"י במעוברת ברו"כ וברו"פ אם הוא מה"ת או אך משום מעלה ביוחסין

מעלה ביוחסין דבעינן ראייה ע"ד ממון – עוד הוכחה דאינו אך משום מעלה מהא דמשמע בהך דארום וארוסתו דדינא דר"י הוא אף באשת ישראל – מדי הרשב"א משמע דהך דארום וארוסתו מצי איירי באש"כ – ממשיכ הרשב"א דמעוברת כשבויה לגמרי ושבוייה אסורה אף באש"י בספק דלרצונה י"ל דה"ה מעוברת – כמה ראיות דאיסור שבוייה הוא אף באש"י – י"ל דאף דדינא דמעוברת אינו אלא משום מעלה מ"מ אסורה אף באש"י כיון דגדר האיסור משום דהורעה חזקתה

(א) י"ג ב' י"ד א' ההוא ארום וארוסתו דאמו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אמר ליה אביי ובהא כי לא מודה מכשר רבן גמליאל והאמר ליה שמואל לרב יהודה שינא הלכה כר"ג ואח לא

די הרעק"א בסוגיא דארום וארוסתו בביאור "דהא קא מודה" דדינא דר"י הוא אך משום מעלה דמה"ת נאמנת לכ"ע – עיקר הדבר מבואר בתוסי לקמן ע"ה אך הגרעק"א חדית דכ"ה אף ברו"פ – בראשונים מוכח דברו"פ הוא מדינא – ראית רעק"א מהא דחיליה דר"י הוא משבויה ושבוייה אאמד"ר – מכמה דוכתא מוכח דעכ"פ ברו"פ הוא מדינא – הכשירא דרו"פ הוא משום דבדוקת ומזנה ור"י ל"ל הך סברא – ראייה דדינא דר"י עכ"פ ברו"פ מה"ת מדי התוסי דלר"י מותר בממזרת – ד"ז מפורש בקידושין דף ע"ד – ראייה נוספת מדי התוסי דיסוד הפלוגתא דר"ג ור"י באיסורים וגבי ממון אחד הוא – יש לדחות עפ"י די שיטמ"ק בגדר

ומשמע דהא דפסולה לר"י הוא מה"מ, ואילו דף ע"ה ע"כ כתב ד"צרחא מדצרת ורואה מעוצרת התם משום מעלת יוחסין הוא, ובע"כ ז"ל דדף י"ג איירי ברוצ פסולים ודף ע"ה איירי ברוצ כשרים או עכ"פ במחלה על מחלה (היינו בדקדוק או בגוונא דקצוה דהוי כמע"מ). ועד"ו חזינן בשיטת הריטב"א, דדף י"ג ע"א (סוף ד"ה לועירי) כ' "כשנבעלה פוסל אפילו דיעצד דההיא לאו משום מעלה היא", ומשמע מלשון זו דהוא מדינא, ובפשוטו היינו דינא דאורייתא, ואילו בדברי הריטב"א לקמן (דף ע"ה ע"ב ד"ה אמר) איכא שתי דעות בנידון זה, דרך אחת דדינא דר"י הוא משום "דכיון שנסתרה רגלים לדבר שלא בדקה ובטלה חזקת גופה", ודרך שניה דהא דלא אזיל ר"י בחר חזקה הוא משום דמעלה עשו ביוחסין, * ובע"כ דדף י"ג איירי ברוצ פסולים והוא ודאי מדינא ואך ברוצ כשרים או במע"מ ישנם שני נדדים בדבר (וראה מה שנמצא להלן אוח ח' בדרך אחרת בדעת הריטב"א והשיטה להר"ן). וכ"ה מפורש ברבינו קרשקש דף י"ג ע"א וז"ל: "אבל נבעלה ברוצ פסולים מדינא פסול לה ואפילו בטוענת ואומרת לכשר נבעלת", וז"ל דמש"כ דף ע"ה ע"ב דר"י הוא משום מעלה לחוד יעוי"ש, היינו בע"כ בליכא רוצ פסולים. וכ"ה מבואר בהפלאה (דף י"ד ע"א בד' רש"י ד"ה והא) דברוצ פסולים הוא מדינא, ** אבל הגרעק"א נקט דאף ברוצ פסולים אינו אלא משום מעלה.

מעצד עוצדא עד דאיכא רוצ כשרין אללה והכא רוצ פסולין אללה ולטעמין תקשי לך היא גופא הלכה ואם לא מעצד עוצדא אלא מאי אית לך למימר הא לכתחלה הא דיעצד והא נמי דיעצד דמי.

והנה דהא קא מודה ציאר הגרעק"א בגדר המועלת בהולאתו, דבאמת מדינא כיון דטוענת צרי ואיכא חז"כ גם לר"י נאמנת ואך משום דמעלה עשו ביוחסין הוא דאינה נאמנת ואסרינן לה, ומש"ה כיון דהארוס מודה דצא עליה, הרי צירוף הולאתו מודה ר"י דנאמנת דלא גזרו חכמים ככה"ג (יעוין בתשובות הגרעק"א מהדו"ת סי' ס"ז וסימן קי"א וצדו"ח ח"צ צבוגין). ומבוארת שיטת הגרעק"א דמדינא מכשיר ר"י אפי' ברוצ פסולים, דהא הכא רוצ פסולים אללה, וכל דינו של ר"י אינו אלא משום דמעלה עשו ביוחסין. ועיקר הדבר מבואר כן בתוס' לקמן ע"ה ב' ד"ה ספק, דכחצו דהא דלא אזיל רבי יהושע בחר חזקה דגופא צרחא מדצרת ומעוצרת הוא משום מעלה עשו ביוחסין, אלא דחדית לן הגרעק"א דאפילו ברוצ פסולים הוא כן. ובאמת יש מקום לחלק ולומר דברוצ פסולים הוא מדינא דאורייתא, והוא מילתא בטעמא כדלהלן. ולכאורה מצינו בדברי הראשונים דנקטו כן, דיעוין בשיטה להר"ן (י"ג א' ד"ה אפילו) מש"כ לחלק דבמדצרת אסורה משום מעלה אבל מעוצרת מדינא פסיל לה ר"י ואע"ג דאמרה לכשר נבעלת,

(*) ומשמע דלדרך הראשונה הוא מדינא, וכנ"ל דבפשוטו היינו דינא דאורייתא, וכדאסברה לה בריטב"א, דכיון דחזינן שנבעלה, ואין אשה מזנה ובודקת ומזנה, ועלולה להכשל בפסולים כמו בכשרים, שוב אינה עומדת בחזקת כשרותה. ולכאורה דמיא להא דכתבו הראשונים דבקידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא אזלינן בחר חזקת פנויה, יעוין בתוס' לקמן כ"ג א' ד"ה תרויהו ובתוס' הרא"ש שם, וכ"ה בריטב"א יבמות דף ל"א ע"א ד"ה למאי בשם תוס', והיינו נמי דכיון דנעשה מעשה קידושין שברצון שניהם היה שתתקדש ונתכוננו שיפול הכסף קרוב לה כבר יצתה מחזקת פנויה, מיהו התם אאמדי"ר, ואף דהמהרי"ט בחידושים על הרי"ף כתב בדעת התוס' דהוא מה"ת, כבר תמה עליו באב"מ סימן כ"ז ס"ק י"ח ובש"ש ש"ו פ"ח. אכן יש אחרונים דנקטו דהוא מה"ת, יעוין פנ"י בגיטין דף כ"ח ובקידושין דף ה' ועוד, מיהו בריטב"א ביבמות שם מפורש דהוא חומרא דרבנן. והעירני ידי"נ הגרי"ל שליט"א דשמא מה דמשמע בד' הריטב"א דהוא מדינא ולא משום מעלה, לאו מדינא דאורייתא הוא אלא מדינא דרבנן שהחמירו חכמים שלא ליזיל בחר חזקה היכא דנעשה מעשה ואיתרע חזקתה. אמנם רהיטות לשון הריטב"א "דכיון שנסתרה רגלים לדבר שלא בדקה ובטלה חזקת גופה" משמע קצת דהוא מעיקרא דדינא דאורייתא, והיינו כמבואר דעצם הדבר שהפקירה עצמה לזנות, והכניסה עצמה למצב שאינה בודקת ומזנה, ומתוך כך עלולה להפסל, גורם להוציאה מחזקת כשרותה והיתרה, אכן צ"ע דהלא סברא זו עצמה ישנה לכאורה גם גבי קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומ"מ התם אאמדי"ר וצ"ע. וראה להלן אות ח' דאכן נתבאר ד' הריטב"א עד"ז דמש"כ דלאו משום מעלה הוא, כלומר דהוא מדינא, לאו מדינא דאורייתא הוא אלא מדינא דרבנן, ראה שם.

(**) והנה בהפלאה שם כתב דלהכי באמת אסירי אף באשת ישראל, ויעוי"ש שכ' להוכיח כן דהילכתא דר"י ברוב פסולים הוא מדינא דהא ר"י משבויה יליף לה, ושבוייה בגוונא דאיכא למיחש לרצון אסורה אף באש"י (ראה להלן אות ב') אע"ג דליכא התם מעלה ביוחסין, ועד"ז לר"י ברוב פסולים - דיליף מהתם - הרי הוא אסור מדינא ולא משום מעלה דיוחסין עכתו"ד ההפלאה. והדברים תמוהים וכי שבוייה מדינא אסירא והלא אינה אלא מדרבנן, ואף אי נימא דאסורה לא אך משום מעלה ביוחסין - ולכן אסורה גם באש"י - עכ"פ מדינא לא הוי (אכן ראה להלן אות ה' שהובאו ד' השעה"מ דנקט בדעת רש"י דאמנם שבוייה אסורה מדינא דאורייתא). ושמא כונתו ע"ד המבואר להלן באות ח' בדעת הריטב"א והשיטה להר"ן. או דהכונה היא דגדר דין שבוייה הוא, דמה"ת שבוייה אינה בגדר ספק (ראה להלן באות ה'), ואך מדרבנן הוא דמיקרי ספק, ונמצא דעתה שיש לה דין ספק שוב מדינא

ויעוין צד' הגרעק"א (צדו"ח ח"צ שם) שהוסיף דכ"ה מוכרח דהא כל חיליה דר"י הוא דיליף לה משצו', והלא שצו' כל איסורה אינו אלא מדרבנן, וכדאמר' בגמ' צכ"מ "צצויה הקילו" [יעוין לקמן (כ"ג א')] גבי האשה שאמרה שצויה הייתי וטהורה אני דנאמנת דהפ"ש דהפ"ש וצאו עדים דנשנית ללא תנא אף דצא"א כה"ג תנא ומשום דצצויה הקילו, ושם (נ"א ב') לאצוה דשמואל דאנוסה אסורה שמה סופה ברזון דמ"מ שצויה אשת ישראל מותרת דצצויה הקילו, ושם (כ"ו ב') דשפחה ידיה מהימנא אף דרחמא ל' או דחלא מיני' דצצויה הקילו, וכן אי' שם דמסית לפי תומו נאמן ואמר' בגמ' (צ"ק קי"ח ב') דהוא משום דצצויה הקילו, וכן שם דמותרת לדור עמו צחצר משא"כ צגרושה דצצויה הקילו, ובקידושין י"ב ב' (וכן לקמן כ"ג א') גבי שצויה וטהורה אני דהפ"ש דהפ"ש ויש לה עדים שלא העידו מותרת משום דצצויה הקילו, וכן כ' רש"י כ"ג ב' ד"ה הרי (והרשב"ם ב"ב קל"ה א' ד"ה אס) דלפיכך ע"א נאמן צה ואפי' אשה משום דצצויה הקילו], והיינו משום דאחמד"ר, וכאשר כתבו חוס' לקמן (ל"ו ב' ד"ה ואלו), ובקידושין (י"ב ב' ד"ה אס), וציארו דמדאורייתא שצויה לא הויה צחזקת צעולה, ומעמה נלמד מזה דגם ראוה מדצרת ומעוברת אחמד"ר, זוהי ש' רבינו הגרעק"א ז"ל (וראה להלן אות ב' דגם מרהיטות לשון הרשב"א נראה כשיטת הגרעק"א).

צ) אלא דלכאורה מוכח מכמה דוכתא דעכ"פ צרוצ פסולים הוא מדינא דאורייתא, ומש"כ חוס' צדף ע"ה הוא צרוצ כשרים או צמע"מ (היינו צדקדוק או צגוונא דקצוע דהוי צמע"מ). וכן הדין נותן (עכ"פ לשיטת החוס'), דהלא כל הכשירא צרוצ פסולים הוא משום דאשה מונה צודקת ומונה, וכאשר כ' חוס' (י"ד ב' ד"ה כמאן), כלומר דהרוצ אינו מעלה ואינו מוריד כיון דצדידה תליא מילתא להיצעל למי שחפז, ור"י הלא פליג על סצרא זו, וכו' שאמרו בגמ' (י"ד א') הכי השתא המס אשה נשאת צודקת ונשאת הכא אשה מונה צודקת ומונה (וכ"כ חוס' י"ג ב' ד"ה השצחנו), וא"כ שפיר כן הוא דעכ"פ צרוצ פסולים הוא מדינא [אכן יעו"ש צד' הגרעק"א (צדו"ח ח"צ) דכ' דמד"ת אף בלא טעמא צודקת ומונה נאמנת, ומש"כ החוס' הסצרא צודקת ומונה הוא לחלק צדרצנן צין מעוברת לשצויה עיי"ש].

חדא יש להוכיח ממש"כ חוס' (י"ד א' ד"ה חדא הצ')

צהא דאמר' דהלכה כר"ג אך צדיעצד אצל לכתחילה צעין צרוצ כשרים, וכתבו חוס' דלענין העוצר חשיב לה צדיעצד, ואסצרו לה שם צחוס' דמש"ה חשיב צדיעצד לפי שלא יכול הולד לשאת צח ישראל וגם ממזרת לא יכול לישא דמדאורייתא כשר הוא דהא צדיעצד הלכה כר"ג (כן צריך לגרוס צחוס' וכ"ה צחוס' הרא"ש עיי"ש) עיי"ש [וכ"ה צרש"י ד"ה והא, אכן יעוין צד' הרשב"א שם דאסצרה לה דמש"ה חשיב הולד צדיעצד דאס אסרין את הולד הרי מזהמים אותה צפני הצעל ואף הוא אינו מקיימה, וזהו פירוש ד' רש"י צמש"כ: "והא נמי צדיעצד דמי" - "שנתעצרה ואחיה צא לפסול העוצר ולאסורה על הארוס דאס אכן אחיה מאמינה הרי אחיה מו"איה מצעלה". ויעו"ש דמיייתי לשי' הראצ"ד דצחמת הולד חשיב כלכתחילה ואסיר (וצפשוטו כן ס"ל לר"י צחוס' כנ"ל צמה שפירש דהנידון הוא לענין צעלה). ונ"ע צחמת אחי חשיב גבי העוצר לכתחילה והלא לא יכול לשאת אשה כלל כנ"ל, ואפשר משום דיוכל לשאת גיורת ממ"ג, מיהו אכתי נ"ע צהיה הארוס כהן שלא יכול לישא הכן גיורת דמדינא כהן כשר הוא ונ"ע צזה]. ומפורש דלר"י יכול לישא שפיר ממזרת, והרי דדינא דר"י ועכ"פ צרוצ פסולים הוא מה"מ, דאי מדינא מהימנא ולא אסירא אלא מדרבנן משום מעלה איך יהא מותר הולד צממזרת והלא ישראל כשר הוא מה"מ, ומוכח דמדינא דינו כספק ממזר ומותר צממזרת דספיקן צודאן מותר. וצחמת ד"ו הוא גמ' ערוכה צקידושין דף ע"ד ע"א דאצא שאלו היה קורא לשחוקי צדוקי, ואמרין בגמ' מאי צדוקי אילימא שצודקין את אמו ואומרת לכשר נצעלתי נאמנת כמאן כרבן גמליאל תנינא חדא זימנא וכו' ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל חדא להכשיר צה וחדא להכשיר צצמה הניחא למאן דאמר לדצרי המכשיר צה פוסל צצמה אלא למ"ד לדצרי המכשיר צה מכשיר צצמה אצא שאלו מאי אחא לשאמועין דאצא שאלו עדיפא מדרבן גמליאל דאי מהחם ה"א החם צרוצ כשרין אצלה אצל היכא צרוצ פסולין אצלה אימא לא צריכא, והמצואר דת"ק דפליג אצא שאלו וס"ל דשחוקי אסור צצח ישראל ול"מ ליה צדיקת אמו ס"ל כר"י (דהא סצירא לן דמאן דמכשיר צה מכשיר צצמה), ומפורש שם צמשנה (ס"ט א') דהאי שחוקי שרי צממזרת, וכדמתן "גירי וחרורי ממזרי ונמיני שחוקי ואסופי כולם מותרים לצא זה צזה", והרי דדינא דר"י הוא מדינא דאורייתא והיינו צרוצ פסולין, וצע"כ כנ"ל דלא כתבו חוס' צדף ע"ה דר"י הוא משום מעלה אלא צרוצ כשרים או צמע"מ אצל צרוצ פסולין הוא מדינא.

אסירא, ומשום דהא דבטלה חזקתה הוא מעיקרא דדינא דאורייתא, ולפיכך מעוברת שבודאי יש לה דין ספק מדינא דאורייתא שוב איסורה הוא מדינא. וצ"ל לפי דרכו דהילפותא משבויה אף במעוברת היא אך לרוב פסולים. אכן לעיל (סימן כ"א אותיות ט"ז-י"ח) נתבאר בשי' רש"י וחוס' דאך במדברת ליכא ילפותא משבויה אלא לרוב פסולים, אבל במעוברת יליף ר"י משבויה אף במע"מ ואפי' ברוב כשרים ראה שם בס"ד.

דאיכא (אפשר דל"ל דליכא) חזקת ממון, ומפורש דמשום מעלת יוחסין ראוי להיות הדין כדין ממון (ראה לעיל סימן כ"א אות ה'), ולפי"ז י"ל דהיינו ליטנא דר"י "עד שחזיא ר א י ה לדבריה" גבי איסורים, והוא מתפרש באותו ענין שמתפרש האי ליטנא גבי הפלוגמא דממון, כלומר דזהו יסוד הדין דר"י דל"מ הכא צרי וחזקת כשרות, דעשו חכמים מעלה ביוחסין דבעינן להיתרא לידהו מדרגה של ראייה ע"ד דבעינן גבי ממון, ומעמה שפיר פלוגמא אחת היא, והיינו דלר"ג דמהני צרי וחזקה אף גבי ממון אין מקום להלכה זו גבי איסורים כיון דמיקרי שפיר בגדר ראייה ברורה, ושפיר כ' תוס' דאי הוי קי"ל כר"י באיסורים בע"כ דקי"ל כן גם בממון. אלא דהיה מקום לומר איפכא דאף דלגבי ממון אינה נאמנת ולא סגי בצרי וחזקה"ג משום "דאוקי ממוןא בחזקת מריה" אצל באיסורין סגי צהרי ומקרי שפיר ראייה מעליא גבי יוחסין וא"ש. מאת ידי"ג הגרי"ל שליט"א.

ג) והנה יש להוכיח עוד לכאורה דהוא מדינא דאורייתא ולא משום מעלה, דהא אי דינא דר"י הוא משום מעלה גרידא, א"כ לימא להך דינא אלא גבי איסור כהונה או איסור קהל דבהנהו עצדו מעלה ביוחסין, וכדאי' בגמ' דף י"ג ע"א ודף ט"ו ע"א גבי איסורה לכהן ובקידושין דף ע"ג ע"א גבי איסורו לקהל, ולא גבי איסורים אחרים, ונמנא דליכא איסורא אלא צפנויה לענין לאוסרה לכהן או עכ"פ באשת כהן לאסרה על צעלה, אצל באשת ישראל לאוסרה לצעלה לימא דר"ג, וכדאמר' בגמ' דף י"ג ע"א דאך גבי כהונה מעלה עשו ביוחסין לאסור על היחוד משא"כ באשת ישראל דאין אוסרין אותה על היחוד וולא עוד אלא דגם באשת כהן לאסרה על צעלה נחלקו הראשונים אי אוסרין על היחוד, ודעת הראב"ד שהוצאה ברשב"א (דף י"ג ע"א) וכ"ה שיטת תוס' רי"ד שם דבאשת כהן אין אוסרין, דלא אוסרין אלא פנויה, אצל לא מפיקין אשת איש מצעלה אפילו אשת כהן משום מעלה, ראה להלן, והכא צהך עוצדא דארוס וארוסתו הא צפשוטו באשת ישראל איירי, דלא אידכר דאיירי באשת כהן, וא"כ תקשי דאי דינא דר"י אינו אלא משום מעלה אמאי אוסרין באשת ישראל ונבאמת אף אי איירי באשת כהן קשיא לשיטת הראב"ד ולתוס' רי"ד דאפילו באשת כהן שריא, ובתוס' רי"ד מפורש דהכא הנידון אף לאוסרה על הארוס]. שו"ר בחזו"א (אהע"ז סימן א' ס"ק י"א) דכתב להקשות כן מסוגיין דמבואר דאסורה לארוס לר"י וכ"ה ברי"ף, וכתב להוכיח מזה דאף דנסתרה הוא משום מעלה אצל בנבעלה ספק לכשר ספק לפסול הוא מן הדין, אכן בתוס' צדף ע"ה ובשיטה להר"ן ודעה אחת צד' הריטב"א מפורש דאף צמעוצרת הוא משום מעלה (ואך הדעה

ותו יש להוכיח דיסוד הפלוגמא דר"ג ור"י הוא דאורייתא ולא בגזירה משום מעלה, מהא דמבואר צד' התוס' לקמן (י"ד צ' ד"ה כמאן) דיסוד הפלוגמא דר"ג ור"י באיסורים (צמשה דף י"ג) וגבי ממון (צמשה דף י"צ) אחד הוא, שהרי כ' דאי הילכתא כר"י באיסורים בע"כ דהילכתא כוותי' גם בממון (וכ"ה בתוס' הרא"ש שם, וכן נראה צד' תוס' הרא"ש צדף י"ד ע"צ ד"ה ר"ג). ובאמת כ"ה פשטות הגמ' (לעיל י"צ צ') אמרת לן משמ' דשמואל הלכה כר"ג אף צראשונה, מאי אף צראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממוןא בחזקת מרי', והרי דבעלם ובסתמא דמילתא מאי דקאמר הלכה כר"ג גבי איסורים היינו נמי גבי ממון אי לאו דאיכא למימר דאוקי ממוןא בחזקת מריה, וכ"ה מבואר בתוס' (י"ד א' ד"ה חדא הצ') דמייתי גבי צרי וצרי באיסורים מהא דרפ"צ גבי צרי וצרי בממון דלא קאמר ר"ג, והרי דפלוגמא אחת היא, וכ"ה בתוס' רי"ד דף ע"ז ע"ז דכ' גבי האי דמייתי לפלוגמא דר"ג ור"י דממון לענין הסוגיא שם, דלענין שמה ושמה ליכא פלוגמא, וקמייתי מד' הגמ' י"ד א' "הלכך לרבן גמליאל אליס ליה צרי דאפילו צחד ספיקא נמי מכשיר וקיל ליה שמה דאפילו צספק ספיקא נמי פסיל", עיין מה שחמה שם, ומבואר כנ"ל. והלא צממון בודאי דיסוד הפלוגמא הוא צדינא דאורייתא, ומשמע דגם באיסורים הפלוגמא היא צעיקרא דדינא. וציותר דאי כל הנידון הוא משום מעלה א"כ הלא שפיר מנינן למימר דהלכה כר"ג גבי ממון (דמהניא צרי - או דצרי ושמה צרי עדיף או משום מיגו או משום חזקה), ומ"מ גבי איסורים קי"ל כר"י דעשו מעלה ביוחסין להחמיר, ומנין ההכרח שכתבו התוס' דאי הוי קי"ל כר"י באיסורים בע"כ דקי"ל כן גם בממון, ובעיקר הדבר עמד כן בחזו"א שם (אהע"ז סימן קל"ה הערות לדף י"צ ע"א ד"ה גמ' שקידש) עיי"ש ונאפשר די"ל עפ"מ שם בשיטת"ק דף י"ג ע"א ד"ה "ו"ל תלמידי הרב רבינו יונה": "דמיגו להיתרא ליוחסי כהונה לא אמרינן" עיי"ש, והיינו דהוא מעין ההלכה צממון דמיגו להוציא לא אמרינן, וי"ל דיסוד הדין הוא כעין של ממון, והיינו דבעינן ראייה ברורה לענין הכשר יוחסין ע"ד דבעינן גבי ממון. וציותר יעוין בשיטה מקוצצת שם ד"ה "רצ אסי אמר נבעלה", גבי קושית התוס' (ד"ה רצ אסי) צהא דלרצ אסי מודה ר' יהושע צנסתרה דנאמנת לומר לכשר נבעלתי צמיגו דאי צעיא אמרה לא נבעלתי דהא ר' יהושע לית ליה מיגו גבי משארסתני נאנסת, והציא דהקשו צקונטריסין דמאי קשיא להו לחוספות נימא דשאני גבי משארסתני נאנסת משום דאיכא חזקת ממון לצעל. וכתב שם צוה"ל: "וני"ל דאף על גב דגבי משארסתני נאנסת איכא חזקת ממון מ"מ הכא דאיכא מעלה דיוחסין לא היה לנו להאמינה משום מגו דומיא משארסתני נאנסת אף על גב

האחרת ס"ל דדינא דר"י צמערות הוא מדינא, ובע"כ צריך לחלק כמבואר דצרוז פסולים הוא מדינא וצרוז כשרים או צמע"מ הוא משום מעלה, ולפיכך הכא צרוז פסולים אללה שפיר אסורה מדינא, אבל לדרכו של הגרעק"א דאף צרוז פסולים הוא משום מעלה אכתי קשיא.

אלא דיעוין צד' הרשב"א צסוגיין דהקשה צאמת מן הסוגיא על ד' הראב"ד וז"ל: "וא"ת השתא דאמרת צדיעצד הוא מאי קאמר ועוד הא אמר שמואל הלכה כר"ג, דאלמא לר"י פסול, והא לר"י צדיעצד לא פסיל כדמשמע לעיל דמוקמינן הא דרצ דאין אוקרין על היחוד כרצי יהושע (והיינו לשיטת הראב"ד דאף אש"כ לא מפיקין מצעלה לרצי יהושע), ומיהו לפי"מ שכתבתי למעלה (צדף י"ג ע"א ד"ה הא) דר"י צאש"כ פוסל אפילו צדיעצד ניחא דה"ק ועוד קאמר שמואל הלכה כר"ג (ואפילו אשת כהן היא מותרת) וכו', ומשמע דשפיר יש להעמיד האי עובדא דארוס וארוסתו צאש"כ. וכן נראה צדצרי הרשב"א דף י"ג ע"א (ד"ה הא) שהוכיח שם דלא כשיטת הראב"ד וכתב צזה"ל: "והכי מוכח קצת לקמן לגבי ארוס וארוסתו והיינו דפסלינן לר"י צדיעצד", והיינו דעכ"פ מצי איירי צאשת כהן (ומש"כ דהכי מוכח קצת י"ל דהכונה דיש לחלק, וכפי שכתב אמנם אש"כ לחלק צין מדצרת למעוברת. ויש לפרש עוד הא דאי"ז אלא מקצת הוכחה משום דאין מפורש להדיא צסוגיין דהנידון לגבי דידה). והיינו דפריך צגמ' "ועוד הא אמר רצ יהודה אמר שמואל הלכה כרצן גמליאל" כלומר לא מיבעיא צאשת ישראל דשרי לכו"ע אלא אף צאש"כ מ"מ הא הלכה כר"ג, וא"כ א"ש נמי לדעת הגרעק"א וצאמת ממשמעות צצרי הרשב"א מה שרצה לדון דהכא דאסירא הוא דוקא צאש"כ, נראה דס"ל דכל דינא דר"י אף צרוז פסולים הוא אף משום מעלה, דהא הכא רוצ פסולים אללה. וגם לפי מסקנת צצרי דמעוברת מדמינן לגמרי לשצויה כדלהלן, עכ"פ י"ל דאחמד"ר וכדין שצויה, והיינו ממש כשיטת הגרעק"א. ודלא כפי שיצבאר להלן צס"ד מד' ראשונים דחלוק לר"י דין מדצרת ממעוברת, דמדצרת הוא אף משום מעלה ומעוברת הוא מדינא].

אבן אף אי נימא דאמנם איירי הכא צאשת ישראל מ"מ

א"ש ש' לד' הגרעק"א, דהנה יעו"ש צרשב"א שם דכתב לייצב לשיטת הראב"ד וז"ל: "ואפילו תאמר דמשום מעלה אין אוקרין אש"כ על היחוד ומודה ר"י צדיעצד, איכ"ל דהתם שאני דליכא אלא יחוד גרידא אבל צנעלה הרי היא כשצויה לגמרי, שהרי כריסה צין שנייה ומוציאין אותה מצעלה כי הכא", ולכאורה היה נראה דעכ"פ הכל הוא צאשת כהן אבל צאשת ישראל מותרת אף צספק צנעלה לאחר כיון דטוענת צרי וא"ת לה חזקת כשרות, אכן ממה שכתב ד'הרי היא כשצויה לגמרי", ושצויה הלא אסורה אף צאשת ישראל צגוונא דאיכא ספק דנצעלה לרצונה. וכמבואר צגמ' לקמן דף נ"א ע"צ גבי דינא דאצוה דשמואל דאנוסה שלא צווחה ממחילה ועד סוף דאסורה לצעלה דחיישינן שמא סופה צצרון, דמשום הכי היה מן הדין דשצויה אשת ישראל תהיה אסורה, שאף דלא חיישינן שצויה רק לצעילת אונס מ"מ הא גם אנוסה אסירא משום חששא דסופה צצרון, אלא שצצויה הקילו שלא לחשוש לסופה צצרון יעו"ש (כנ"ל אות א'), ומפורש צגמ' דאסורא דשצויה אמור ציסודו גם צאשת ישראל צגוונא דאיכא למיחש לרצון, ועד"ז אמרו שם דשצויה מלכות צן נצר אסורות לצעליהן דסברה מייסב קא נסיב לה ונצעלת צצרון, וכן אי' לקמן כ"ו צ' האשה שנחבשה ציד עכו"ם ע"י נפשות אסורה לצעל, ופירש"י דחיישינן שמא נתרצתה, וכ"ה צמוס' שם דחיישינן שמא נתרצתה כדי למצוא חן שלא יהרגנה. ומבואר בכל הלין דאסורא דשצויה הוא אף צאשת ישראל [אכן גבי אשת איש שנחבשה שיטת הרמב"ם דלא אסירא אלא צאשת כהן, יעוין צפי"ת מהל' איסור' ה"ל, וכ"ה צרמב"ן צסוגיא שם, (יעו"ש צריטב"א). וגם לשיטת רש"י ותוס' דאף אשת ישראל אסירא, הנה העירוני דכיון דחיישינן שמא נתרצתה כדי למצוא חן שלא יהרגנה השצא, י"ל דאי"ז מתקנת שצויה רק דאיכא חששא וספק מעליא שמא נתרצתה להצעל כדי שלא תיהרג. אכן צפשוטו איכא נמי צהך קולי שצויה, לפיכך מסתברא מילמא דהלכה זו אף היא מחמת תקנת שצויה, דמעיקרא דדינא לא סגי צהך סברה לאוסרה וציחוד כד אמרה טהורה אני, והיינו משום דאמנם איתא למקנת שצויה אף צאשת ישראל וכמפורש צדף נ"א כנ"ל], הרי י"ל דגם מעוברת אסורה אף צאש"י לר"י, וא"ש עובדא דארוס וארוסתו כפשוטו. * וכעין חילוק זה כתב צחי' הרא"ה צדף י"ג ע"א, דעי"ש דשיטתו היא

(*) והנה בהא דאמרינן לקמן (יד, א) דלר"ג קיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא פסיל, יעוין בד' הרשב"א דף ט' ע"א דמשמע דהך הילכתא הוא אף באש"י, יעו"ש בלשונו: "ומה שהעמידו בירושלמי (ה"ו) דר' אלעזר בשותקת אי נמי במכחשת כמו שכתבתי למעלה, צריכא לי עיון בשותקת וכו' דאי שתיקה חשבינן כהודאה אפי' באשת ישראל גדולה תאסר, דהא ליכא ספק ספיקא דהא מודה, ואי שתיקה כספק חשבינן לה לר"ג אסורה אפי' בתרי ספיקי", ובאמת הדבר צ"ע דהא הך דקיל לר"ג שמא בודאי שאינו אלא מעלה גרידא ואין ענינה לאש"י. ובאמת בד' הרמב"ן בדף ט' (ד"ה נאמן לאסרה עליו) מפורש דהך דלר"ג קיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא פסיל אינו אלא באש"כ ולא באש"י וז"ל: "והא דאמרינן לא צריכא באשת כהן, הקשו בתוס' התם נמי תרי ספיקי נינהו שמא תחתיו ושמא אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא מוכת עץ, ולפי דעתי שאין קרשיא זו לאשת כהן שאפילו

איסורה לכהונה הוא בתורת ודאי – נפ"מ דליתא בה דין פ"ס – אי"ש דליתא בשבועה דינא דברי וברי כההיא דדף כ"ב – עיקר איסור שבועה הוא לכהונה משום מעלה ביוחסין ואך כיון שעשאוה כבעולה לכ"ד אי"א אף באש"י – הילפותא משבועה למדברת ומעוברת הוא מעיקר תקנת שבועה ולא מהא דעשאוה כבעולה לכ"ד – לפי"ז אי"ש ק"ו הרשב"א על הראב"ד – אם כל איסורה של שבועה הוא אך לכתחילה ל"ש לומר דעשאוה כבעולה לכ"ד – י"ל לשיי הגרעק"א עפ"י שיי הרא"ה דמדברת הוא איסור מחודש משום מעלה ובנבעלה דנוה בספק גמור ולפיכך אף אש"י אסורה – י"ל כן אף בשיי הריטב"א והר"ן ומשי"ב דלאו משום מעלה היינו דהוא מדינא דרבנן

(ד) והנה הרשב"א (י"ג א' ד"ה הא וכו') הביא את שיטת הראב"ד גבי ראוה מדברת דשיטת ר"י היא אף צפוני' ולא צאש"כ, דמשום מעלה ביוחסין לא מפקינן א"ל מצעלה, והקשה הרשב"א דהא רבי יהושע כשצוי' עבד לה דאין אפטרופוס לעריות ושבועה הא אסירא אף צאש"כ כהן, וכמבואר לקמן (דף נ"א ע"ב) דאש"כ שנשצית אסורה לחזור לבעלה, וא"כ הה"נ מדברת אסירא אף צאש"כ, ומשום דמפקינן איתמא מצעל משום מעלה ביוחסין. ויש לתמוה ד' הרשב"א, דמאי קא קשיא ליה, דהא איסורא דשבועה ציסודו אמור אף צאש"כ ישראל ולא אף צאש"כ וכמבואר לעיל (אות ג'), ומדברת הלא עכ"פ אינה אסורה צאש"כ ישראל וכדאמר' בגמ' דצאש"כ ישראל אין אוסרין על היחוד, וא"כ צע"כ דלא עבדינן לה כשצוי' ממנ, ומעמה שפיר י"ל נמי דמדברת אף צאש"כ לא אסירא, דלא עשו מעלה אלא לאסור הפנויה בלבד, דהא ממ"נ לא דמי לשצוי' ממנ, ומה הקשה הרשב"א על הראב"ד, והיא קושיא אלימא שדקשה מו"ר הגר"נ זצלה"ה (וראה לעיל אות א') בהוספה צמה שהוצא שם מד' ההפלאה).

(ה) ונחזזה תחילה להשכיל להצין לפי שיטתו של הגרעק"א - דכל דינא דר"י אינו אלא משום מעלה ביוחסין - הא מילמא דחזינן דמעוברת אסירא אף צאש"י כפשטות סוגיין כנ"ל (ועכ"פ אסירא צאש"כ כהן, ואף דמשום מעלה לא אסרינן אף צאש"כ כנ"ל לשיטת הראב"ד והרי"ד). דהנה ציסוד הדין דשבועה, דכל איסורה אינו אלא מדרבנן וכאשר כ' תוס' לקמן דף ל"ו וצקידושין דף י"ב, והוא מה שאמרו צכמה דוכמי צצבועה הקילו (כנ"ל אות

דאף פנויה לר"י כל איסורה אינו אלא לכתחילה אבל צנשאת לכהן לא תנא נוכ"ה צריטצ"א שם, ודעה אחת צד' הרמב"ן צדי"ד ע"א צסוגיין, וכן צרצינו קרשקש וצשיטה להר"ן י"ג א'), ומ"מ כ' דה"מ צמדברת אבל צמעוברת אסורה אף צדיעצד ואף צאש"כ כהן, דמדברת לא דמי כ"כ לצבועה משא"כ מעוברת דהוי כשבועה לגמרי יעוי"ש. ועכ"פ י"ל צשיטת הגרעק"א דאף אי נמא דהכא איירי צאש"י, מ"מ לא קשיא ד"ל דאף ציסוד איסורה הוא אף מדרבנן ומשום מעלה ביוחסין, מ"מ אסורה אף צאש"כ ישראל. ואפשר לצאר צגדר הדצר דכיון ציסוד הך דינא אינו איסור גרידא משום מעלה, אלא שגדר ויסוד יש צמעלה זו, והוא דהורעה חזקמה, וכאשר כתב הגרעק"א (צמשניות) צגדר דינא דר"י, והיינו דאף דאחמד"ר וכשיטתו מ"מ כן הוא הגדר דמשום מעלה לא דיינינן הכא דין חזקה כיון דאיתרע החזקה [אבל מה"מ אף דאיכא ריעותא מ"מ אזלינן צמר חזקה ולא פסלינן לה מספק], ואשר על כן אף ציסוד חומרא זו הוא משום מעלה ביוחסין, מ"מ לא חילקו צין אש"כ כהן לאש"כ ישראל, והוי ממנ ע"ד תקנת שבועה שאף היא ציסודה משום מעלה וכמבואר צד' הגרעק"א צדו"מ ח"צ (וכ"ה צנוצ"י מהדו"מ תאהע"ו סימן ס"ו, ראה להלן אות ו'), אבל כיון דחיישינן לה שמה צבעלה שוב לא חילקו צה, כן י"ל לפי ש"י הגרעק"א, ועדיין צ"צ ציסוד הדברים.

ב

בהא דמעוברת אסורה אף באש"י משא"כ במדברת וביסוד דין שבועה

שיי הראב"ד דמדברת לר"י היא אך בפנויה ולא באש"י – ק"ו הרשב"א דהא ר"י כשבועה עביד לה ושבועה אף באש"י – תמוה דשבועה אף באש"י ומדברת עכ"פ אינה באש"י ובעי"כ דליה כשבועה ממנ – די התוס' דמשי"ה שבועה אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה – שתי דרגות בתקנת שבועה שאסורה לכהונה ועשאוה כבעולה לכל דבריה – שיי תוס' הרא"ש בשם ר"מ דשבועה אין לה קנס מה"מ – מעם התוס' דבשבועה אינה אף בגדר ספק – סתירה בדי רש"י בגדר שבועה – דיוק השעיה"מ בלשון רש"י דשבועה הויא מדאורייתא – פי' די רש"י אף אי נימא דמה"מ שריא – שיי הרמב"ם בדין שבועה – אחר שעשאוה לשבועה כבעולה לכ"ד כדי שלא תנשא לכהן גם

אינה תחתיו חוששין לה שמא מפסול נבעלה, ובודאי דלר"ג דקיל ליה שמא ואסר אפילו בספק ספקא זו לגבי הבעל ספק ושמא היא ואסורה, ומבואר כנ"ל, וצ"ע בדעת הרשב"א (הערת ידי"נ הגר"ל שליט"א). והנה ברשב"א לעיל שם הקשה נמי כק' התוס' דבאשת כהן איכא נמי תרי ספיקי משום ספיקא דמוכת עץ, ולא כ' כהרמב"ן שאין קושיא זו לאשת כהן, וי"ל דס"ל דלא סגי דלגבי הבעל ספק ושמא הוא אלא בעינן דמצד האשה הנאסרת יהא שמא וספק, והכא דאיירי במכחשת אין כאן שמא ודוק.

א', יש כמה שיטות בראשונים בעיקרו של דבר זה. הנה חנן לקמן (ל"ו ז') הבא על השצויה שנפדית יחירה על צח שלש שנים ויום אחד אין לה קנס, וכחצו חוס' (ד"ה ואלו): "אע"ג דמדאורייתא שצויה ל"ה בחזקת בעולה כדאמרין בכל דוכתי דשצויה הקילו מ"מ אין לה קנס (כלומר דאף שדנוה כבעולה לאוסרה לכהונה אכתי מה ענין זה לקנס, וכיון דמה"מ אינה בחזקת בעולה אמאי אין לה קנס), דמשום גזירה שלא חנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה", והיינו דשמי דרגות הן בתקנת שצויה, נדא דאסרוה לכהונה ותו דעשאוה כבעולה לכל דבריה. אכן יעוין בחוס' הרא"ש שם שכתב בשם רבינו מאיר דבאמת מה"מ שצויה בספק היא עומדת אי נבעלה או לא, אלא דמוקמינן לה אחזקה דכשרות ולפיכך מה"מ כשירה היא לכהונה ולתרומה, (וכ"ה בחוס' ר"י הזקן קידושין י"ז ז') דמש"ה שצויה אלאמדי"ר דמוקמינן לה אחזקה דכשרות יעו"ש) אבל לענין ממון "אע"ג דאיכא למימר העמד אשה על חזקתה (היינו חזה"ג שלא נבעלה) הא איכא חזקת ממון דקיימא כנגדה, וכיון דספק הוא והדבר שקול, מספיקא לא מפקינן ממונא". אכן מד' החוס' כנ"ל נמצא דמה"מ יש לה קנס ורק מדרבנן משום איסורה לכהן עשאוה כבעולה לכל דבר. ונעמא דמילתא היה נראה בפשוטו דס"ל דשצויה ליכא אף ספיקא וריעותא כלל, דהשציה אינה עושה ספק כלל (דקשה לומר דכונתם משום חזה"ג וכו"ש, ראה לעיל סימן כ' אות ט', דהא בפשוטו קאי דבריהם גם לר"י דפליג אר"ג דאף לדידיה מה"מ אינה לשצויה קנס. אכן אפשר דס"ל דכזה"ג מהני אף לר"י כנוכח שם), ומשום דאף דרוז עכו"ם פרוצים בעריות, מ"מ אמרינן דמנוולה נפשה גבי שבאי כדאי קידושין י"ז ז', וע"כ מה"מ אף בחזקת ספק אינה ואין כאן שור שחוט לפניך ולפיכך יש לה קנס (וכ"כ בקוב"ש צמחלתיין אות ע"ג עיי"ש).

ו"ע (ועיין לשון רש"י לקמן נ"א ז' ד"ה שצויה: "שלא ראיוה שנבעלה וכו'", ונראה נמי קצת כנ"ל). וכן יעוין רש"ס צבא בחרא קל"ה א' ד"ה אס' "אס הקילו שצויה - דהרבה הקילו בה חכמים במסכת כחצות דאפי' אשה ועד אחד נאמנין לומר טהורה וטעמא דשצביל שנתייחדה צין השבאין אין לנו לאסרה שהרי סתם אשה משמרת עצמה מזנות ואוקמה אחזקה ואיסור קל הוא אס נישאת לכהן", והנה משמעות הלשון "שהרי סתם אשה משמרת עצמה מזנות" היינו דאין כאן ספק, אכן מה שהוסיף "ואוקמה אחזקה" נראה דמשום חזקה קאמי עליה ונ"ל. ועי' רש"י צ"ק קי"ד ז' ד"ה שצויה: "דספיקא בעלמא היא", ומשמע דספיקא מיהא הוי ונ"ע, והנה יעוין בגמ' צ"ק שם "מעשה בא לפני רבי צמיוק אחד שהיה מסיה לפי תומו ואמר אני ואמי נשצונו לצין העכו"ם ילחמי לשאוב מים דעמי על אמי ללקוט עזים דעמי על אמי והשיאה רבי על פיו לכהונה, שצויה הקילו", וכח רש"י שם ד"ה והשיאה: "ואע"ג דאיסורא דאורייתא היא משום זונה", ועיין שעה"מ (פי"ח מהל' איסור"ז הכ"ד) דלמד מלשון זו דשי' רש"י שצויה הויא מדאורייתא, ולפי"ז א"ש מש"כ רש"י בהא דאמרו שם דשצויה הקילו "דספיקא בעלמא היא", והיינו דהוי ספק גמור כנ"ל, שהרי באמת אסירא מה"מ, אלא דנ"ע דא"כ למה הקילו שצויה אי אסירא מה"מ. ובאמת י"ל צפי' ד' רש"י דלעולם מה"מ שריא שפיר משום חזקה או צרי ואך מדרבנן הוא דאסירא, והיינו דמדרבנן לא אזלינן בתר חזקה וצרי, וא"כ תו הו"ל ספיקא דאיסורא דאורייתא. ושיטת הרמב"ם (פי"ח מהל' איסור"ז הי"ז) דהא דאיסורה של שצויה אינו אלא מדרבנן הוא משום דאיסור כל הספיקות אינו אלא מדבריהם, והיינו דהוי ספק גמור (ול"מ צה לא חזקה ולא צרי ונ"ע. ויעוין צה בקוב"ש שם) והוי כשאר סד"א דלחומרא, ונ"ע מהא דשצויה הקילו.

ו) ונראה בס"ד בדעת החוס' דבאמת שני דינים נאמרו שצויה, חדא עיקר דין שצויה, דאף דמה"מ אי"ז אף בגדר ספק (וכנ"ל דשצויה ליכא אף ספיקא וריעותא כלל, דהשציה אינה עושה ספק כלל), מ"מ משום מעלה ציוחסין דנו חכמים את עצם השציה כלית ספק וכשור שחוט לפניך ואית לה חלות דין ספק, ותו דכדי שלא חנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבר, והיינו דדנוה כבעולה צתורת ודאי, ונמצא דמעמה גם איסורה לכהונה אינו אף בגדר איסור מחמת הספק רק בחזרת ודאי, וכן מלאמי צ"ה בנוצ"י מהדו"ק חאה"ז סי' ס"ו יעו"ש [ועו"ש שכתב דלא מיבעיא אי שצויה מותרת מה"מ דמוקמינן לה בחזקת היחר, דשפיר נאמרו צה חרתי חדא דאסרוה לכהונה משום מעלה ציוחסין, ותו דעשאוה כבעולה ודאית

ובשיטת רש"י מצינו סתירה בהך מילתא, דמד' רש"י לקמן (ל"ו ז' ד"ה יחירות) וז"ל: "דכיון דראויות לציאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בנכריות והשצויה שצויה", נראה דמדינא אין לה קנס, וכן נראה ברש"י שם ד"ה אלא: "בתרומה בזמן הזה דרבנן - דכיון דאפילו נבעלה איסורא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקא אבל קנס דאפוקי ממונא הוא אימא לך ספק בעולה היא ומספיקא לא מפקינן ממונא", ומשמע דספיקא דשציה הוי ספק מעליא (ואך דשרינן משום חזקה או צרי, ולענין ממון ל"מ ונ"ע), ומאידך מלשון רש"י לקמן (כ"ג א' ד"ה שצויה): "דחששא בעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעכו"ם ונפסלה לכהונה", משמע דל"ה בגדר ספק כלל (וכנראה בדעת החוס' כנ"ל)

כלל דבר, אלא גם אם היא אסורה משום ספק מה"ת ולא מוקמינן לה בחזקת היתר, משום שיש כנגדה חזקה דעכו"ם פרושים ושטופים בעריות, מ"מ גזרו חכמים לעשותה ודאי נבעלה ואסורה צמורת ודאי עיי"ש. וזוהי א"ש מה שהקשה בפנ"י קידושין דף ס"ו ע"א במעשה דינאי דהוי ספק אי אישתבאי אימיה וכדאמרינן דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי, והא הו"ל ס"ס ספק דלא אישתבאי ואח"ל אישתבאי דילמא לא נבעלה לנכרי, ור"י הלל מכשיר בס"ס אפי' בשמא (ואף דבלא"ה הוי ספיקא דרבנן, דאיסור שבויה אלאמדי"ה, י"ל דספיקא דתו"ת שאני ונ"ע). אכן לנ"ל א"ש דאיסור שבויה הוא איסור ודאי ולא ספק ואין כאן ס"ס נוכעין זה כתבו הרמב"ן והרשב"א בדף י"ד ע"א גבי איסורא דמדברת דליכא זיה דין ס"ס (עיי' תוס' י"ג א' ד"ה ואין, וראה לעיל סימן כ"א אות ב' ואות כ' זוהי) ומשום דדינה כודאי נבעלה עיי"ש. ועיי' בשער המלך (פי"ט מהל' איסור' ב הכ"ג ד"ה כתב מוהר"י הלוי ז"ל וכו'), דכתב נמי דספק שבויה אין דניס משום ס"ס, ומייתי ראייה מההיא דמעשה דינאי עיי"ש, אכן לא אחי עלה על פי ד' המוס' לקמן ל"ו כנ"ל, אלא דאסברה לה דכיון דאסרו חכמים שבויה מחמת ספק נטמאה חשיב כודאי איסור והרי הוא כאילו ראינו בהדיא שנטמאה, ועיי"ש דמדמה לה לספק גבינות עכו"ם שאסרו חכמים שמא העמידוס בעור קיצת נבילה דאין לדון משום ס"ס דע"י גזירת חכמים הו"ל כאיסור ודאי, דמאחר דאסרו חכמים מחמת אותו ספק חשיב כודאי איסור והרי הוא כאילו ראינו בהדיא עיי"ש, ונמלא דגדר זה הוא בעיקר תקנת שבויה, אכן הנוב"י אחי עלה מחמת ד' המוס'.

והנה היה נראה כגדר זה באיסור שבויה דדיינינן לה כודאי נבעלה, כלשון רש"י (י"ג ב' ד"ה לזו): "דכיון דנשצית לזין העכו"ם והם פרושים בעריות כולנו עדים שנבעלה", והרי דהוי בגדר אכן סהדי נבעלה, ובעי"ז ברש"י שם ד"ה מדברת: "אף שבויה אין לה עדים נבעילה ואתם מחזיקים אותה כנבעלה", וגדר זה אינו אלא מדרבנן כנ"ל, דמה"ת אין דינה אף כספק נבעלה כנ"ל (ועכ"פ אינו אלא ספק, ראה לעיל אות ה'), אכן לכאורה נ"צ דהא גדר זה אינו ע"ס דין שבויה, שהרי עיקרו של דין שבויה הוא לדונה כספק נבעלה, אלא דהוא דין נוסף שהוסיפו על תקנת שבויה דכודאי דיינינן לה, והכא הא איירינן בעיקרה של התקנה, דהלל מזה בא ר"י להוכיח לדין מעוברת ומדברת ונ"צ כלשון רש"י. אכן לפי המבואר להלן (אות ז') בדעת הרשב"א והרמב"ן דבאמת גם מלד עיקר תקנת האיסור דשבויה משום מעלה ביוחסין הרי היא נידונית בגדר ודאי נבעלה, וממילא עד"ז הוא במדברת (אלא שאין זה אמור אלא בגדרי מעלה ביוחסין

והנה אי' במשנה דף כ"ז ע"ב א"ר זכריה בן הקנז המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עכו"ם לירושלים עד שינאו (וצא לטהר את אשתו מאיסורא דעיר שכצוה כרכים כל כהנות שנמלאו בתוכה פסולות דכולן כשבויות הן, יעוין במשנה שם) א"ל אין אדם מעיד על עצמו, והקשה הגרעק"א (בתשובות קמא סי' פ"ה ותיינא סימן נ"ד) דאמאי לא המירוס משום דהו"ל ברי וברי, וכההיא דדף כ"ב גבי תו"ת דנשאת לאחד מעדיה דתרוייהו קאמרי ברי לי לא מפקינן לה מיניה, וא"כ ה"נ הא תרוייהו קאמרי דטהורה היא וא"כ אמאי אסרינן לה עליה ומפקינן לה מיניה (ראה להלן סימן ל"ב אות ה') דעת אחרונים דהך היתרא דברי וברי אינו אמור אלא בספיקא דתרי ותרי ולא בספק גרידא, ולפי"ז לק"מ). וי"ל על פי הג"ל דשבויה כודאי נבעלה דיינינן לה ואין כאן ספק ול"מ מדין ברי (ונראה דאף דהרעק"א ס"ל דשפיר מהני ברי בשבויה, ויעו"ש שייצ הקושיא דהתם ל"ה ברי עיי"ש, מ"מ י"ל דס"ל נמי כיסוד הדברים דשבויה כודאי נבעלה דיינינן לה, אלא דנקט דכיון ששרש הדין הוא הספק ומזה משתלשל הא דעשאהו כודאי נבעלה, ע"כ מי שאין לו ספק אין לו גם את דין הודאי), וכבר עמדו בזה (יעוין בשע"י ש"י פ"ח ד"ה עוד נראה לי וכו'), ועיי"ש דמייתי לד' המוס' לקמן דף ל"ו כנ"ל, והביא יסוד לדבר מסוטה ספק דליכא זה הך דין ברי כיון דהתורה עשה הספק כודאי, וכאשר כתב בן צמח"ח מ' שס"ה עיי"ש).

ולפי"ז י"ל דביסוד איסור שבויה ובעיקר תקנתו הוא באמת אך לכהונה משום מעלה ביוחסין וכמבואר בנוב"י שם, וכן משמע בד' הגרעק"א (בדו"ח ח"ב), יעו"ש דכתב דהתמירו ביוחסין שלא להאמינה דטהורה היא, וכ"ה בבית יעקב לקמן (דף כ"ג ע"א ד"ה בגמ' דדרב המנונא קמפלגי וכו') וז"ל: "ואף דהחמירו בשבויה ואמרו דאין אדם נאמן ע"י עצמו משום מעלת ביוחסין" עיי"ש (אכן בהפלאה דף י"ד, הוצאו דבריו לעיל אות א' בהוספה, מבואר דאיסורא דשבויה אינו אך משום מעלה ביוחסין ולכן באמת אסורה גם באש"י), ומה דמלאנו דאיסור שבויה נוהג גם באשת ישראל י"ל דהוא מחמת הדין השני של שבויה דכדי שלא תנשא לכהן עשאהו כבעולה לכל דבריה, ושם איסורה הוא צמורת ודאי וכאמור, ומעתה גם אשת ישראל אסורה (בגוונא דליכא למיחש לרנון),

דמאחר שעשאוה כבעולה לכל דבריה, ממילא גם איסור אשת ישראל בכלל.

(ז) ולפי"ז א"ש קושית הרשב"א על הראש"ד דס"ל דאיסורא דמדצרת כיון שאינו אלא משום מעלה אינו אמור אלא בפנויה ולא באשת כהן, ללא מפקינן איתתא מצעלה משום מעלה, דהלא כשצויה עבד לה ושצויה אשת כהן מפקינן איתתא מצעלה, דתמורה דהא ממ"נ לאו כשצויה ממש היא שהרי שצויה אסורה אף באש"י ומדצרת אסורה עכ"פ רק באש"כ, וא"כ מעתה נימא דגם באש"כ שריא ורק בפנוי' הוא דאסירא. דהנה י"ל בפשיטות דהא דיליף ר"י משצויה למדצרת ומעוצרת הוא מעיקר תקנת שצויה דאסרוה משום מעלה ולא מן הדין השני של שצויה שעשאוה כבעולה לכל דבריה וולפי"ז בגוונא דברי וברי לר"י, דהיא אומרת ברי וכהן אחד אומר ברי כדצריה וחפץ לשאתה (לשי' התורי"ד קידושין דף ס"ו דלפסול אשה לכהונה בעי שנים, וגם להכשירה לכהונה נמי חשיב כדשצ"ע, כש"נ לעיל סימן כ"א אות ח'), שפיר מותרת להנשא לו ולא מפקינן לה מיניה. הערת ידי"ג הגרי"ל שליט"א. וראה להלן בסוף קטע זה]. ומעתה י"ל דהרשב"א הכריח דאיסור שצויה דאש"כ הוא משרש ומעיקר התקנה של שצויה שאסרו שצויה לכהונה משום החשש דנבעלה לנכרי דמעלה עשו ציוחסין, והיינו דמעיקר הסיבה וה"מחייב" של מעלה ציוחסין הוא לאסור אף אש"כ על בעלה ולהוציאה ממנו, ולא מחמת היסוד השני של שצויה דעשאוה כבעולה לכל דבריה. והוא דאי נימא דעיקר יסוד התקנה דאיסור שצויה - שהוא משום מעלה ציוחסין - הוא אף לפנויה וכדס"ל להראש"ד במדצרת, ואך דכיון דנשצויה איכא עוד דין שני שעשאוה כבעולה לכל דבריה, לפיכך אסרוה אף באשת כהן ואפילו באשת ישראל, משא"כ במדצרת דליתא להך מילתא, הלא תקשי דהרי הגדר בשי' הראש"ד במדצרת הוא דכל האיסור הוא בעצם אף לכתחילה, ובעצם ראוי היה שכל האיסור לא יהיה אלא שלא לשאתה לכתחילה, וכאשר כן היא שיטת הרא"ה והריטב"א כנ"ל דבמדצרת אף בפנויה אם נשאת לא תא, שכל איסורה הוא אף לכתחילה, אלא דהראש"ד פליג וס"ל דאם נשאת מפקינן לה, והיינו דלענין לאפוקי לפנויה שנאסרה כבר ונשאת הוי נמי לכתחילה, וכמזכיר כן בלשון הרשב"א בקושייתו שם במחילת דבריו "דהא לא שמעינן ליה לר"י דפסיל אלא משום דלכתחילה הוא ואפי' עמדה ונשאת לכהן מפקעינן ליה מיניה דכיון דאיתרעא לה קודם נישואין לכתחילה הוא", כלומר דאף דאיסורה הוא אף לכתחילה, אבל כיון שנאסרה לכתחילה שוב מפקעינן ליה מיניה נמי כיון שנשאת שלא כדין, ולפיכך אף זה אינו בגדר "דיעבד" אלא לכתחילה הוא, ונמצא דכל הסיבה של מעלה ציוחסין

כהה יפה אף לאסור הפנויה בלבד, וא"כ נמצא גם כשצויה - אי נימא שאף היא איסורה הוא אף בפנויה - הרי כן הוא גדר איסורה, אכן זה אין לומר כלל, שהרי מאחר שכל איסורה של שצויה הוא אף לכתחילה, וא"כ גם מה דאסורה לכהונה אי"ז בגדר שם בעולה לנכרי או ספק בעולה אלא איסור מחודש של שצויה משום מעלה ציוחסין מחמת חשש דנבעלה, וא"כ מה שי"ך לומר דעשאוה כבעולה לכל דבריה, והלא גם לכהונה אינה נידונית אף כספק בעולה, אלא חומרא מחודשת משום מעלה, ומזה מוכרח דמאד עיקר תקנת האיסור דשצויה דיסודה משום מעלה ציוחסין קבעו חכמים איסור גמור לכהונה ואף באשת כהן, ומשום דאסרוה אף דיעבד, וגדר האיסור דדנוה כספק בעולה (או אף כודאי בעולה כדלהלן) ואך שלא עשו כן אלא לענין איסורה לכהונה, אלא שכדי שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה כלומר דדנוה כודאי בעולה לכל מילי כנ"ל, וממילא גם אשת ישראל אית בה הך דינא דשצויה כל היכא דיש להסתפק בנבעלה בראון. ומעתה כיון דמוכח דאף מאד עיקר איסורא דשצויה משום מעלה אסרו אף באש"כ ומשום דתקנת שצויה אמורה גם לענין דיעבד, הרי ממילא דה"ה מדצרת דמדמינן לה לשצויה הרי היא כוונה ואסורה אף דיעבד, דבאמת מדצרת ומעוצרת כשצויה ממש עבדינן להו, ואך דלא עבדינן להו כשצויה אלא כעיקר דין השצויה שהוא משום מעלה ולא לדין השני האמור בשצויה דעשאוה כבעולה לכל דבריה, שזהו אמנם דין מקוים בשצויה בלבד, ולפיכך אין איסורה של מדצרת נוהג אלא באשת כהן ולא באשת ישראל. ויש להוסיף דהנה ברשב"א (דף י"ד ע"א) כתב דמדצרת חשובה כודאי נבעלה ואין בה היתרא דס"ס וכ"ה ברמב"ן וכנ"ל, וי"ל דבאמת גם מאד עיקר תקנת האיסור דשצויה משום מעלה ציוחסין הרי היא נידונית בגדר ודאי נבעלה, וממילא עד"ז הוא במדצרת, אלא שאין זה אמור אלא בגדרי מעלה ציוחסין בלבד, ואך דהוסיפו דין מיוחד בשצויה לדונה כבעולה לכל דבריה וא"ש (ולפי"ז ליתא אף במדצרת לדינא דברי וברי וכדין שצויה).

ויסוד הדברים מצוהר בנוב"י שם דכתב צוה"ל: "הגע בעצמך וכי יש שום ה"א לשום תנא ואמורא בראיה מדצרת דהיינו נסתרה שלא יהיה לה קנס הא ודאי ליתא ומדוע שצויה אין לה קנס ומנינו קושיא זו וכו'" עיי"ש, והיינו דלשי' הראשונים דס"ל דמדצרת אף צטוענת לא נבעלתי לא מהימנא, וכי ס"ד דיהי' לה דין בעולה לגבי קנס, והלא בד' הרשב"א נראה דמדצרת כשצויה ממש עבד לה, ובע"כ י"ל דאך לענין עיקר דין שצויה הוא עבד למדצרת ומעוצרת כשצויה, אבל כלפי הדין השני דהיא כבעולה לכל דבריה לא עבד להו כשצויה, לפיכך אין

איסורה של מדצרת ומעוצרת אלא באשת כהן בלבד (וכנראה מד' הרשב"א דף י"ד ע"א דכך הוא אף לענין מעוצרת, ראה לעיל אות ז' ולהלן אות ח'). אכן בדעת הראב"ד ז"ל דס"ל דאמנם לאו כשצויה ממש עבד לה (ועכ"פ כן הוא במדצרת וכדלהלן).

(ח) ועתה בוא נבוא לבאר שיטתו של הגרעק"א דכל דינא דרצי יהושע אפילו צרוז פסולים אינו אלא מדרבנן, דלכאורה קשיא מהא דההיא ארוס וארוסתו דאירי בפשוטו באשת ישראל, דלא אידכר דאש"כ הויא, ולעיל הוצאו ד' הרשב"א דשפיר אפשר לאוקמיה באש"כ, אך נמצא דאש"כ אי אירי באש"כ, ד"ל דאף דיסוד איסורה הוא אך מדרבנן ומשום מעלה ציוחסין, מ"מ אסרוה אף באשת ישראל. ונראה לבאר דיסוד הדבר, דהנה שיטת הרא"ה כנ"ל אות ג' דמדצרת לאו כשצויה ממש היא, וכל איסורה הוא אך לכחילה, אכן מעוצרת כשצויה ממש עבד לה, ואפילו צדיעצד פסלין לה. ונראה דהגדר הוא דצמדצרת הוא איסור מחודש משום מעלה, ומש"ה אף פנויה שנשאת לא תלא, דאינו אלא לכחילה, דלאו כשצויה ממש עבד לה ר"י, אבל נבעלה דהוי כשצויה לגמרי, הגדר הוא דכשם ששצויה דנוה כודאי נבעלה כנ"ל, הרי עד"ז צמדצרת דנוה עכ"פ כספק גמור אי לכשר נבעלה או לפסול, ולפיכך אסרו אף באשת ישראל כנ"ל (וכ"ה עולה מד' הרשב"א כמוצא לעיל אות ג', צמש"כ ציטוט שיטת הראב"ד: "ואפילו תאמר דמשום מעלה אין אוסרין אש"כ על היחוד ומודה ר"י צדיעצד, איכ"ל דהמס שאני דליכא אלא יסוד ג' דא' אבל נבעלה הרי היא כשצויה לגמרי, שהרי כריסה צין שניה ומוציאין אותה מבעלה כי הכא" והגדר כצואר).

ונראה כן אף בדעת הריטב"א, דהנה לעיל (אות א') נמצא דעת הריטב"א, דהא דצדף י"ג כתב וז"ל: "ומ"מ נראה מכאן שלא פסל ר"י זה אלא לכחילה ומשום מעלה אבל צדיעצד לא תלא מן הכהן שנשאת אבל כשנבעלה פסל אפילו צדיעצד דהיא לאו משום מעלה הוא", ונראה דמעוצרת הוא מדינא דאורייתא, ואילו צדף ע"ה איכא שתי דעות בזה, דרך אחת דדינא דר"י הוא מדינא משום "דכיון שנסתרה רגלים לדבר שלא בדקה ובטלה חזקת גופה" (כלומר דמה דהעמידה ענמה צמציאות שיכולה להיפסל הוציאה ענמה מחזקת כשרותה), ודרך שניה דהא דלא אזיל ר"י צמר חזקה הוא משום דמעלה עשו ציוחסין (ולכאורה היינו לדרך הראשונה הוא מדינא דאורייתא), ד"ל דצדף י"ג דאירי צרוז פסולים הוא ודאי מדינא אבל צדף ע"ה אירי צרוז כשרים או צמע"מ וצוה ישנם שני נדדים צדבר. אכן יל"ע דאף אמנם

דממה דמייתי לה צדף י"ג מהא דארוס וארוסתו דלר"י פוסל אף צדיעצד, וצוגיין הא אירי צרוז פסולין, היה נראה כן דצרוז פסולין דוקא קאי, אבל משמעות דבריו היא דאין חילוק בזה, אלא דגם צרוז כשרים אינו משום מעלה, והיינו דמעוצרת אף צרוז כשרים תלא, והנה לעיל נמצא חילוק זה, צין צרוז פסולין דהוא מדינא וצין צרוז כשרים דהוא משום מעלה, גם בדעת רבינו קרשקש, דכתב צדף י"ג דמדצרת היא משום מעלה אבל נבעלה צרוז פסולים מדינא פסול לה ואפילו צטוענת לכשר נבעלת, וצדף ע"ה כתב דר"י הוא משום מעלה לחוד, דהמס היינו בליכא צרוז פסולים. מיהו צדברי רבינו קרשקש שפיר י"ל כן דצדרי הם ציסוד הדבר, דאיסורה של מדצרת הוא משום מעלה ושל מעוצרת הוא מדינא, אבל לא חילק ציניהם לדינא לגבי לכחילה וצדיעצד, ושפיר קאי דבריו אך ארוז פסולים, אך הריטב"א שחילק צין מדצרת למעוצרת לענין לכחילה וצדיעצד, נראה דצמדצרת ליכא בשום גיונא חילוק זה, ובכל גיונא אף צרוז כשרים אסירא לגמרי אף צדיעצד, שהרי לא מצינו חילוק צעמס שיטת ר"י צמעוצרת צין צרוז כשרים לצרוז פסולים, ומשמע דתרווייהו כהדדי דגם אם נשאת תלא. וא"כ לא אש"ה המצואר צד' הריטב"א צדף ע"ה צדרכו השניה דהוא משום מעלה, אף אם נפרש צצרוז כשרים או מע"מ אירי.

ולפיכך נראה דעת הריטב"א (ע"ד המצואר צשיטת הרא"ה) דלעולם יסוד האיסור אף דמעוצרת הוא משום מעלה ציוחסין, אלא דהחילוק צין מדצרת למעוצרת הוא, דמדצרת כל איסורה הוא איסור מחודש של מעלה שחששו שמה נבעלה לפסול לה, וכל סיצת איסורה הוא "המחייב" של מעלה ציוחסין (אלא דמשום היסוד הזה דמעלה ציוחסין לענין לכחילה איכא זה אף חומרא של ודאי נבעלה, לענין דאין זה הימרא דס"ס, וכאשר כ' הריטב"א צמשנה צדף י"ג ע"א), ולפיכך לא אסרו אלא לכחילה, אבל צמעוצרת אף דשרש וטעם איסורה גם הוא משום מעלה ציוחסין מ"מ הגדר הוא דנוה כספק נבעלה, דמדרבנן לא סמכינן אחזקה וצרי, ומעמה עומדת היא צאיסורא דספיקא דאורייתא לחומרא. ואפשר אמנם דשרש דין זה הוא משום צצרוז פסולים הוא אמנם מה"מ, והוסיפו חכמים משום מעלה דאף צמע"מ ואפילו צרוז כשרים הוא נמי בגדר זה, והיינו דהוא נידון כספק גמור שמה נבעלה לפסול לה. אכן באמת אי"ל לזה אלא דבאמת צרוז פסולים אלאמד"ר (וכדעתו של הגרעק"א), ומ"מ מש"כ הריטב"א "דהיא לאו משום מעלה הוא", דלאו היינו דהוא מדינא דאורייתא, אלא דאינו איסור חדש משום "מעלה" אלא דהוי איסור גמור של ספק, דכיון דמדרבנן לימא לחזקה תו הו"ל ספק גמור ודין גמור של סד"א

ודאי משא"כ מבח רובא - ברי מהני דא"א
להוציאה מחזקתה אף מבח הרוב

(ט) ועתה ניימי ליישב מה דקשיא טובא על שיטת הגרעק"א מהא דמוכח דלר"י הולד מותר בממזרת, ואם מודה ר"י דמה"ת שריא, וה"ה בתה, למאן דאמר דר"ג מכשיר נמי בצתה וה"ה לר"י מה"ת, אין תהי' מותרת בממזרת. וכן ליישב מהא דמבואר בתוס' דפלוגמא דר"ג ור"י באיסורים וצממון אחת היא, דמוכח מיניה לכאורה דהפלוגמא היא צדינא דאורייתא. והנראה בס"ד זהאי ענינא מילתא חדתא שיסודה בחורמו של הגרעק"א.

(י) הנה אי' בצרייתא (דף י"ג ע"ב) זו עדות שהאשה כשרה לה ורבי יהושע אומר אינה נאמנת אמר להם ר"י אי אחס מודים בשצויה שנשצית ויש לה עדים שנשצית והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת אמרו לו אבל ומה הפרש בין זו לזו יש עדים ולזו אין עדים אמר להם אף לזו יש עדים שהרי כריסה בין שיניה אמרו לו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם אמר להן אין אפטרופוס לעריות וכו', ופירשו בגמ' דהכי קאמרי להו השצחנו על המעוצרת מה תשיצנו על המדצרת וכו'. וזהא דקאמרי רבנן השצחנו על המעוצרת מה תשיצנו על המדצרת, פירשו בתוס' (ד"ה השצחנו) דהיינו דקאמרי לדידן דאית לן אשה מזנה צודקת ומזנה לא קשיא משצויה דשצויה ליחא להך סברא אבל לדידך דילפת משצויה דלית לך הך דאשה מזנה צודקת ומזנה מה תשיצנו על המדצרת יעו"ש. ועיון בתוס' (י"ד ז' ד"ה כמאן) שהק' בד' הגמ' שם דפרין גבי מתני' דתינוקת דאמר רבי יוחנן בן נורי אס' רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה, רבי יוחנן בן נורי דאמר כמאן אי כרבנן גמליאל אפילו ברוב פסולין נמי מכשר אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסיל, והלא התם באנוסה איירי וזהא ל"ש הסברא דאשה מזנה צודקת ומזנה וכל זלא הך סברא הא לא מכשר ר"ג ברוב פסולין. וכמז בתוס' הרא"ש (דף י"ג ע"ב) בשם רבינו שמשון ליישב בזה"ל: "ופירש כל הסוגיא דה"ק לדידן יחא דאליס לן צריא דאפילו בחד ספיקא מכשרינן אבל לדידך דלא אליס לך צריא השצחנו על המעוצרת מה תשיצנו על המדצרת דאפילו לדידך דלא אליס לך צריא הוה לך לאכשורי במדצרת", ושרש הדברים מבואר בר"ש (נגעים פ"ד מ"א) דדינא דאליס לך צרי לאו מדין החזקה אמינן עלה (וכ"ה עולה בד' הרא"ש ד"ט ע"א גבי הפלוגמא דהרא"ש ותלמידי דר"י צקוה"ד שם, ראה לעיל סימן י' אומיות י'-א), והיינו דבמעשה דתינוקת איירי צצת דעת שידעת לטעון. ונ"ב טובא מה תשובה היא זו לראית רבי

לחומר, משא"כ במדצרת דהוי איסור מחודש של מעלה וכמבואר. ונפ"מ ד"ל דגם צאשת ישראל איכא איסור זה כיון דמעמה הוה איסור מעיקרא דדינא ולא איסור מחודש של מעלה. ועד"ז י"ל צדעת ה"שיטה להר"ן" צדף י"ג כנ"ל, מש"כ לחלק דצמדצרת אסורה משום מעלה אבל מעוצרת מדינא פסיל לה ר"י, דנמי י"ל דאין הכונה דהא דפסולה לר"י הוה מה"ת, אלא מדינא היינו דהוי איסור גמור של ספק כמבואר.

ומעתה יש לבאר כן גם צשיטת הגרעק"א, דאף דכל איסורה של מעוצרת אינו אלא מדרבנן וכדין שצויה, מ"מ מעוצרת עשאורה כשצויה ממש וכלשון הראשונים ז"ל, והיינו מעין הגדר האמור בשצויה דאף דיסודה משום מעלה מ"מ שוב עשאורה כצעולה לכל דצריה, ומש"ה אף צאשת ישראל אסורה כנ"ל, וה"כ הוה במעוצרת, דמשום הטעם של מעלה לנו חכמים דחשיצא דאימרת חזקתה ולית לה חזקה כלל (וכדכמז הרעק"א בגדר שיטת ר"י כנ"ל אות ב'), ומשום דעצד לה ר"י כשצויה ממש, וממילא אף צאשת ישראל אסורה, ומתבאר סוגיא דההיא ארוס וארוסתו כפשטה וא"ש היטב.

ג

בשיי רש"י והרמב"ן בגדר דין ברי דרי"ג ובהא
דמכשר בר"פ

די רבינו מאיר דתשובת רבנן על ראית ר"י משבויה היא דאליס לן ברי - צ"ב הא גם בשבויה איכא ברי - י"ל דהא דל"מ ברי בשבויה דהוא כדין סומא דכיון דהתורה עשאורה ספק ל"מ ברי לסלקו וה"נ שבויה דחכמים עשאורה ספק - וא"ש דליתא בשבויה דין ברי לי דדף כ"ב דעשו הספק כודאי כבסומא - די הרשב"א דשבאי שאני וצ"ב - צ"ע לרש"י דהא דמכשיר ר"ג בר"פ משום דאמרינן אוקמה אחזקה והא רובא וחזקה רובא עדיף ואף לר"מ ליהוי ספק - סתירה בדי רש"י במעמא דרי"ג אי משום חזקה או ב"ע - דרכו של הרמב"ן דעיקר דין ברי הן בממון והן באיסורים הוא להעמיד החזקה - טענת בע"ד באיסורים אינו על עצם ההכשר לכהונה אלא שלא להוציאה מחזקתה - י"ל כן בשיי רש"י וא"ש הסתירה בדבריו - ר"י ל"ל דמהני ברי להעמיד החזקה דפליג על עיקר דינא דברי הן בממון והן באיסורים ותו ל"מ החזקה דהא איתרע וכדמוכח משבויה - תשובת רבנן דשבויה שהפסול עומד בפנינו שאני ול"מ אף ברי להעמיד החזקה - הביי לרש"י בהכשר ר"פ לר"ג עפ"י דהא דר"י ר"י דבמקום רוב ליתא לחזקה כלל ובלא"ה אדרבה חזקה עדיפא - רובא הוי דין תליה וחזקה היא הנהגה בתורת ודאי - י"ל דעפ"י חזקה הוי ממזר

יהושע משצויה הא גם צשצויה איכא צרי דהא אומרת טהורה אני.

ו"צ דהא עכ"פ ספק הוא אם נצעלה וא"כ מ"ש שצויה ממעוברת.

וזהנה יש לצאר החילוק - לפי הסברה ד"אליס ליה צרי" -
צין מעוברת דמהני צה צרי להכשירה לשצויה
דל"מ צרי להחירה, ד"ל צגדר הדין צהא דל"מ צרי
להחירה צשצויה עפ"ד המוס' (סוטה כ"ה צ' ד"ה צית
הא') דהקשו לצ"ה דס"ל דמתו צעליהן לאחר קו"ס אין
נוטלות כמוצה, דתקשי לר"ה ור"י דצו"ש צרי עדיף דאמאי
לא נימא כיון דהיא טוענת צרי והצעל טוען שמה צו"ש
צ"ע ומיטול כמוצה, ומירצו מוס' צוה"ל: "י"ל מאחר
שהתורה עשאה ספק עד שחשמה אינה
יכולה לטעון טענת צרי", והנה לא הזכירו
המוס' הא דצקוטה הוי הספק כודאי, רק מה "שהתורה
עשאה ספק עד שחשמה", והיינו דצקוטה גם דין הספק
הוא דין מורה, דהתורה עשאה ספק, וזהו ע"כ דינא
דקו"ס שיהא כאן ספק (וכאשר כתבו המוס' צקוטה שם
בהמשך דצריהם כמזכר לעיל "והכא ל"ש למימר אליבא
דצ"ה העמד אשה על חזקתה ואימור לא וינחה שהרי
רגלים לדבר שקינא לה ונסתרה והכמוצ הו"א מלמדה
חזקה ועשאה ספק"), וזהו שכתבו דספק זה דקו"ס
"שהתורה עשאה ספק", כלומר דזהו דין מורה שיש כאן
חלות דין ספק, ל"מ הצרי לצטלו ולסלקו, ולא אמרינן
צכה"ג צו"ש צרי עדיף (ראה לעיל סימן י"ט אות י"א).
ולפ"י י"ל ציסוד דין שצויה דמה"מ צאמת אינה אפילו
צגדר ספק, וכדמשמע צד' המוס' לקמן ל"ו צ' ד"ה ואלו
וצרש"י לקמן כ"ג א' ד"ה צשצויה (ראה לעיל אות ו'),
ואך מדרבנן אית לה דין ספק, אכן הצדר הוא דזהו ע"כ
דינא דשצויה מדרבנן שיהא כאן דין ספק, והוי צגדר
"חלות דין ספק", וכשם שהתורה "עשאה ספק" לסוטה
לאחר קו"ס כן עשו חכמים לשצויה ספק, וגם דעשו הספק
הזה כודאי, וכעין ספק סוטה לאחר קו"ס, ולפיכך ל"מ צרי
דידה להחירה, דא"א לצרי להפקיע ולסלק ספק זה (שו"ר
שכצ ציאר כן צקוב"ש צמכילמין אות כ"ג), וכן א"ש הא
דלימא צשצויה לדינא דצרי לי דדף כ"צ וכאשר הקשה
הגרעק"א (כנ"ל אות ז'), דהוי כדין סוטה ספק דליכא צה
הך דין צרי כיון דהתורה עשה הספק כודאי, וכאשר כתב
צמנ"ח מ' שס"ה (וצשע"י ש"ו פ"ח כנ"ל).

יא) וזהנה יש להתבונן לשיטת רש"י צהא דמכשיר ר"ג
אפי' צרוב פסולים, דאף דאיכא חז"כ מ"מ הא
קיי"ל רוצא וחזקה רוצא עדיף, ואף לר"מ דלא ס"ל דרוצא
עדיף פלגא ופלגא מיהא הוי, וה"נ דינא הוא דליהוי עכ"פ
צגדר ספק. והנה צמוס' (י"ד צ' ד"ה צמאן) כתבו (כנ"ל
אות צ') דהוא משום דאשה מזנה צודקת ומזנה, וציאר
הגרעק"א (צדו"ח שם וצשו"ת ח"ה סי' פ"ה, הוצא
צחידושי הגרעק"א הוצ"ח צסוגין צלקט התשובות סי' ט"ו
ד"ה גם להמוס'), דהיינו דאין זה כנגד הרוצ ד"ל דלא
היתה מרוצית להרוצ כיון דצודקת עיי"ש, כלומר דהרוצ
אינו מעלה ואינו מוריד כיון דצדידה תליא מילמא להיצעל
למי שחפון והיא צודקת ומזנה (ועיין צש"ש ש"צ פט"ו
דציאר דהצדר דהחזקה דאינה מוסרת ע"מא לפסולים
מהניא דמיעוט הכשרים הו"ל כמחנה עיי"ש), אכן צדצרי
רש"י לא נזכרת הך סברה כלל, וכפה"נ דלכו"ע לא אמרינן
אשה מזנה צודקת ומזנה, ומה שאמרו צדף י"ד ע"א הכי
השמא התם אשה נישאת צודקת ונישאת הכא אשה מזנה
צודקת ומזנה - צלשון צתמיה - הוא כן אף לר"ג. אלא
דיעוין צד' רש"י (י"ג צ' ד"ה מכשיר) דכתב: מכשיר
אפילו צרוב פסולים - "דאמרינן אוקמה אחזקה", וכן כתב
רש"י (י"ד צ' ד"ה אפילו), אפילו צרוב פסולים נמי מכשיר
- "דאית ליה העמד אשה על חזקה", והיינו דאמא לצאר
הא דמכשיר כנגד רוצ פסולים, וצ"ע דהא רוצא וחזקה
רוצא עדיף (והך כללל אמור לא אף צרוצא דלימא קמן,
דהוא מחזרת צירור ואינו צגדר ספק אלא ודאי, וכמש"כ
צש"ש ש"צ פט"ו וצרעק"א שם צדף י"ג, אלא אף צרוצא
דאימא קמן דמיקרי ספק ולא ודאי, כי הא דרוצ פסולים),
ואף לר"מ להוי פלגא ופלגא כנ"ל, וכצו הקשה כן צפנ"י
(י"ד צ' ד' רש"י ד"ה אפילו).

יב) וזהנה צעיקר דינא דר"ג כ' רש"י (י"ד א' ד"ה הכא)
וה"ל: "ולכא למימר צה צרי ושמה צרי עדיף",
ונראה מהך ליטנא דיסוד שיטת ר"ג הוא משום דצרי
עדיף, וצ"צ דהלל עיקרא דמילמא הוא דאמרינן אוקמה
אחזקה וכפשטות ד' הגמ' י"ג צ' "איהי אית לה חזקה
דכשרות", וכד' רש"י כנ"ל צדי"ג ע"צ וצדי"ד ע"צ (וכן
נראה צדי"ד ע"א ד"ה מי: "אלמא לא מוקמינן לה
אחזקה", ומשמע דר"ג דפליג משום דמוקים לה שפיר
אחזקה עיי"ש), ויעוי"ש צפנ"י שעמד צה.

וי"ל צדעת רש"י עפ"י דרכו של הרמב"ן צמלחמות דף
ל"ו ע"א גצי צרי צחזה"ג, וז"ל שם: "דע"כ ל"ה

אכן יעוין צרצ"א שכתב נמי כעין דצרי רצינו שמשון
והוסיף לצאר את חשוצת חכמים כלפי הראיה
משצויה וז"ל: "א"נ י"ל אפילו אמ"ל שאינה צודקת כיון
דמספק"ל אי לפסול (אי לכשר) מפיה אנו חיים,
משום דאית לה חזקה דגופא, אצל צשצויה משום שצאי
אמה צא לפוסלה ולו אנו חוששים והוא פסול אללה הוא"

ר"ג טענה אלא גבי נושא את האשה וכו' שאלמלא טענתה אין חזקתה כלום דהרי בעולה היא שאין לה בחולים ובשציל חזקת גופא נאמנת לטעון טענה אחרת להעמיד חזקה ראשונה וכו' אבל גבי קנס (ר"ל לטעון לחרשת דבתולה היא לחייב את המאנס קנס וכמו שכתב הצעה"מ שם) וכו' בשלמא להעמיד חזקה דגופא או להעמיד חזקה דממונא מהניא טענת צ"ד צכ"מ", והיינו דאי"ז מדין "צרי" אלא דהעיקר הוא מחמת החזקה, אלא דבעינן "טענה" להעמיד החזקה ושז מויליין הממון ע"י החזקה (וראה בזה לעיל סימן י"ט אות י"ד). והיינו דבעצם לית לה חזקה כיון דאיתרע חזקתה, וע"ז אית לה טענת צרי של בעל דבר שלא יויליאו מן חזקת בתולה ידיה, ואיכא בזה אף דינא ד"טענין" ("מהניא טענת צ"ד"), ונמלא דעיקר דין הצרי הוא להעמיד החזקה (וראה משנ"ת בזה בארוכה לעיל שם). ויעוין ברמב"ן בדף ט' ע"ב דכ' היינו טעמא דר"י בממון משום ד"איתרע חזקתה", והיינו דמש"ה ל"מ החזקה כלל, וע"ז הוא דפליג רבי גמליאל דמהני טענת צרי שלא להויליאו מן החזקה. ועד"ז הוא גדר דין צרי צראה מדצרת ומעוצרת דהוא נמי מדין טענת צרי להעמידה על חזקתה. והיינו דעיקר תורת טענת צרי ידיה, י"ל דאינו מפאת עצם ההכשר לכהונה, ד"ל דלענין זה ל"ש טענת צע"ד כיון דהוא ציטודו דינא דאיסור והיתר, ואין כאן גדר של טוען ונטען דלא מפקינן מינה מיד, ול"ש הא מילתא לטענת צע"ד, אלא עיקר תורת טענת צע"ד היא כלפי מה דאנו צאים להויליאו מחזקתה, דהרי זו היא זכותא ודינא ידיה, שלא להויליאו מחזקת הַכשרה והיתרה לכהונה, ועל דבר זה יש לה תורת צע"ד שפיר ואיכא לענין זה תורת טוען ונטען ואית לה זכות טענה שלא להויליאו מחזקתה (ולפי"ז אפשר לדון דיהא אף דין טענין בהך ענינא, דטענין לה שלא להויליאו מחזקתה, ועד"ז מבואר בד' הרשב"א ט' א' צידדון אשת ישראל הטוענת נאנסתי להתירה לבעלה עיי"ש).

ולפי"ז הן הן ד' רש"י דאמנס עיקרא דמילתא דר"ג הוא דאמרינן חוקמה אחזקה, אכן אף מחמת דינא דצו"ש צרי עדיף - דאית לה דין טענה דאף דהורעה חזקתה מ"מ לא יויליאו מחזקתה - הוא דמוקמינן אחזקה (ובצ"מ ציאר רש"י את יסוד הדין דר"ג דהוא משום החזקה, אכן התם צדק י"ד דאמרינן דשיטת ר"ג אינה אלא צרי ולא צשמא, דאלים ליה צרי וקיל ליה שמא, ציאר שפיר רש"י דהוא משום דבעינן לדינא דר"ג להא דצו"ש צרי עדיף, והיינו דבעינן טענה להעמיד החזקה).

והא דפליג רבי יהושע הוא משום דפליג על כל עיקר

דינא דצרי, הן לענין ממון והן לענין איסורים, והיינו דקאמר "לא מפיה אנו חיים", וכאשר כתב צשי"מ"ק בשם הרדב"ז דבהאי ליגנא אחי לאפוקי מסצרת צרי עיי"ש, ולפי דרך זו היינו דל"ל כל הך מילתא דמהני הצרי להעמיד החזקה, ותו ל"מ לה חזקתה - כיון דאיתרע - לא לענין ממון ואף לא לאיסורים. וזו היא שהוכיח ר"י משצויה דחזינן דכיון דנסתרה והורעה חזקתה ע"כ מחזקינן לה דנבעלה לפסול לה ולא מוקמינן לה בחזקת כשרותה, וה"נ צמעוצרת כיון דהורעה חזקתה שז לא מוקמינן לה אחזקתה. וע"ז אמרו לו חכמים "השצתנו על המעוצרת", ופירש רש"י השצתנו על המעוצרת "תשובה גמורה ונחת", וציאר צשיט"מ"ק (ד"ה מאי יעו"ש) דמ"מ קבלה היא צידס דשריא אף צמעוצרת, והציאר בזה הוא לכאורה עפי"ד רבינו שמשון כנ"ל דהוא משום דאלים ליה צרי, אכן אי"ז דין צפ"ע דצרי אלא שהוא דין חדש ומיוחד דנאמנת לטעון צרי להעמידה על חזקת כשרות ידיה. ולפי זה יש לצאר את תשובת חכמים כלפי הראיה משצויה דהוא ע"ד שכתב הרשב"א כנ"ל ד"משום שצאי אתה צא לפוסלה ולו אנו חוששים והוא פסול אכלה הוא", וי"ל דהגדר הוא דה"איתרע חזקתה" דשצויה, שהפסול עומד צפנינו, אף דהספק הוא אי נבעלה כלל (ולרבנן הוא צצירוף דרוב עכו"ם פרוצים צעריות), הוא צמדה כגון זו דל"מ אף טענת צרי להעמיד החזקה, ולפיכך פסולה וא"ש.

יג) אכן אחתי אין בזה ישוב לשיטת רש"י צהא דמכשיר ר"ג אפי' צרוב פסולים, דהלל אף דמהניא הצרי להעמיד את חזקת כשרותה ושפיר אית לה חו"כ מ"מ הא רוצא וחזקה רוצא עדיף. ואשר נראה צדעת רש"י עפי"ד הפנ"י (צקו"א אות ל"ט) צהא דקי"ל רוצא וחזקה רוצא עדיף, דהיינו שהרוב שצא אחר החזקה מצטל החזקה מכאן ולהצא דהחזקה עשויה להשתנות עיי"ש, והיינו דהא דרוצא וחזקה רוצא עדיף לאו היינו משום דכח ההכרעה של הרוב אלים ועדיף מכח ההכרעה של החזקה, דבעצם אין הכרעת הרוב אלימא ועדיפא מהכרעת החזקה, רק הגדר הוא שצמקוס שחל דין רוב ודינא דאחרי רבים להטות ליתא לחזקה כל עיקר, וכלשון הגמ' "מיעוטא כמאן דלימא ורובא וחזקה רוצא עדיף", והיינו שהרי אין החזקה אומרת דל"ש דנשתנה הדבר, ואך דכל שספק צידך צריך אתה להחזיק שלא השתנה, אבל אם הרוב קובע שנשתנה הרי השינוי לפניך ואין כאן חזקה כל עיקר. והנה עיי"ש דציאר בזה הא דמהניא חזקה להויליאו ממון צדף י"ב ודף ע"ה, וי"ל אף שלא צמקוס צו"ש (יעוין צפנ"י דף ע"ה, וראה לעיל סימן י"ט אות י"ד), דקשיא טובא והא רוצא וחזקה רוצא עדיף ומאחר דאין הולכין צממון אחר הרוב כינל ניצל צממון צחר חזקה, וע"ז כתב שפיר דלעולם הכרעת הרוב אינה אלימה מהכרעת

דהחזקה פוסקת את הספק – לענין ממון ל"מ חזקה
הפוסקת דבעינן ראיה – שיי ר"ג דברי מסלק לידת
ספק ואמרין מהיכ"ת נשתנה ושוב מפקין ממנו
דאי"צ ראי' ור"י פליג דל"ל ברי – ועדיין באיסורים
דביוחסין ל"מ הכרעת חזקה ואך לר"ג דברי מסלק
הריעותא ושוב אמרין מהיכ"ת נשתנה כשירה
שפיר – ביאור לפי"ז בהא דמכשיר ר"ג ברו"פ –
בדעת רש"י אין לבאר עדיין – ביאור לפי"ז
בתשובת רבנן דשבויה שאני דל"מ ברי לסלק
ה"לית ספק" – ביאור עפ"י"ז בדי הרא"ש בדף מי –
ישוב לפי"ז בדי תוסי הרא"ש בדף ל"ו

(ד) אכן בדעת הגרעק"א נראה לומר ציבור כל ענינא
דאלים ליה צרי, ועפ"י יסוד ד' הרמז"ן הנזכרים
דהצרי מהני להעמיד החזקה, הן לענין איסורים והן לענין
ממון, באופן אחר, ויסוד הדברים הוא באמת ציבור רבינו
שמשון דרבנן קאמרי דלדין ניחא דאלים לן צריא. והיינו
די"ל דבאמת לאו משום דאיתרע החזקה הוא דאמין עליה,
אלא דגדר הדברים הוא על פי ד' הגרעק"א לקמן דף י"ג
ע"ז דציבור דין חזקה איכא שני דיני חזקה המלוקים זה
מזה, היכא דליכא לידה ומאורע של ספק ("לא היה אצלנו
ספק"), וכגון חזקת חי וחזקת טבל (וכגון החזקה דלא
נחסר הנגע בנגעים, שהוא מקור דין חזקה), ואך דאיכא
מקום לחוש ולהסתפק שמא נשתנה המצב, דהתם הגדר
הוא דהחזקה שוללת את הספק, כלומר דאין אנו מסתפקים
כלל דאמרין דמהיכ"ת נשתנה, והיכא דאיכא לידת ספק
והחזקה מכרעת ופוסקת את הספק, ויעו"ש מש"כ נפ"מ
לגבי ע"א, דאך היכא דליכא ריעותא רק אנו מסתפקים שמא
אירע, וכגון בטבל ובקונמות שאין כאן חלות ריעותא וספק
על ההפרשה של התרו"מ ועל הפדיון, ורק דיש להסתפק
שמא הופרשו התרו"מ ושמא נפדו הקונמות, וגדר החזקה
התם דאמרין דמהיכ"ת נשתנה ולא מספקין כלל בהפרשה
ובפדיון, ולא חל דין ספק כלל, דכה"ג אין ע"א נאמן, דאינו
נאמן רק במקום ספק, אצל היכא דאיכא ריעותא וחלות
ספק כגון בגוונא דסוגיין דנעלה והספק אי לכשר או
לפסול, התם שפיר מהני ע"א לאוסרה ואי"ז כנגד איתחזק
כיון דאיכא ריעותא ואיכא ספק, ואך דאפשר לפסוק עפ"י
החזקה דאל תפסלנה מספק, הרי בזה מהני שפיר ע"א.
והיינו דהחילוק הוא בין היכא דהחזקה שוללת את הספק
ובין היכא דהחזקה מכרעת את הספק (או כלשון
הרעק"א דצכה"ג מניחין את הדין כמות שהיה ו"אל
תפסלנה מספק", ראה לעיל סימן כ"ז אות ט"ז. ויעוין
שו"ת נוצ"י מהדו"ק חאהע"ז סי' ס"ט דלכאורה ג"כ אזיל
בחילוק כעין זה, וראה להלן ד' הנוצ"י).

ומעתה י"ל ציבור הגדר צשיטת רבי יהושע, ומחילה
נראה לענין ממון, והוא דכיון דבעולה לפניך

החזקה, ושפיר י"ל דאף שאין מוציאין ממון על פי הכרעת
הרוב מ"מ מוציאין ממון על פי הכרעת החזקה, והא דרובא
וחזקה רובא עדיף היינו שבמקום רובא ליחא לחזקה כל
עיקר, דמכא הרוכז יחא הדבר מחזקתו (ראה לעיל סימן ט'
אות ג' שנתבאר הדבר בארוכה). ונמצינו למדים מתוך ד'
הפנ"י דכל בלא הך מילתא דהרוב מצטל החזקה הרי אדרבה
חזקה עדיפה מרובא, והטעם י"ל דרובא הוי דין תליה,
דמספק תלין דמרובא פריש, אכן חזקה היא הנהגה בתורת
ודאי, ואשר לפיכך אף דאין מוציאין ממון על פי הרוב מ"מ
מוציאין ממון על פי החזקה.

ואשכחנא כי האי מילתא, דהנה כתב הפנ"י בקידושין דף
ע"ג דהיתרא דספק ממזר הוא אף במקום
דאיכא רובא לאיסורא, דרובא מיקרי ספק וכד' הרא"ש
בשיטמ"ק צ"מ דף ו' (הוצאו דבריו בש"ס ש"א פ"א),
ויעו"ש בש"ס דכ"ה גם במקום חזקה, כגון חזקת אשת איש,
דאכתי לא מיקרי ודאי ממזר אלא ספק ממזר, אכן בתוס'
לקמן דף כ"ו ע"ז ד"ה אכן אחמין מצוואר דהיכא דאיכא
חזקת איסור הוי ממזר ודאי, וכ"ה צר"ן לקמן דף כ"ז ע"א,
ועיין בקוב"ש לקמן (אות ע"ד), דתמה דכיון דחזקה אינה
צירור על המעשה, כדמוכח מהא דמהני חזקה גם בתרתי
דסתרי, דצכה"ג ליכא צירור כלל, וכן מהא דמהני חזקה
בתו"מ לחד לישנא אף דתרי כמאה, והטעם מצוואר כאן
בשיטה צ"ס תלמידי רבינו יונה דחזקה אינה בתורת עדות,
א"כ הו"ל כרובא דאינו בגדר ודאי, משום דאינו צירור רק
גזה"כ עי"ש, ועי"ש מש"כ צד' התוס'. ואשר ז"ל דאמנם
חזקה עדיפה בזה מרובא, דדוקא רובא הוי דין תליה וצירור,
דכך הוא דין התורה דמספק צעין לתלות דמרובא פריש,
ולפיכך אין זה בגדר ודאי, אצל חזקה היא הנהגה בתורת ודאי,
דאין כאן שום דין צירור של הספק, רק הוא דין תורה דהעמד
דבר על חזקתו ואלו נוהגים בתורת ודאי כפי החזקה, ולפיכך
מקרי שפיר ממזר ודאי (וראה להלן סימן ל"ו אות י"ט).

והשתא א"ש היטב הא דמהני צרי אף במקום רי"פ,
דכיון דמהני צרי לידה דא"א להוציאה מחזקתה,
ע"כ אף מכה הרוב א"א להוציאה מחזקתה מחמת הצרי,
ומעתה כיון דאין הרוב יכול לצטל החזקה, שוב אדרבה
חזקה עדיפה מרובא וא"ש היטב.

ד

דרכו של הגרעק"א ביסוד הפלוגתא דר"י ור"ג
בממון ואיסורים

די רעק"א דאיכא שני דיני חזקה בליכא לידת ספק
דהחזקה שוללת את הספק ובאיכא לידת ספק

ואיכא ריעותא ולידת ספק ו"שור שחוט לפניך", הרי
 צכה"ג הלא א"א לחזקה לשלול את הספק מעיקרו, ואך
 דאיכא דין הכרעה של החזקה, וזה ל"מ להוציא ממון
 דאינה צגדר ראייה, והמוציא מחזירו עליו הראיה, ולא
 לפיכך מנגעים לענין אפוקי ממונא. אכן שיטת ר"ג דע"ז
 הוא דמהני הצרי דצרכו לסלק הריעותא ולידת ספק
 וה"שור שחוט לפניך", דאין מה דבעולה לפנינו עושה
 ריעותא שהרי טוענת צצרי דמשנתארכה נאנסה, ואף שיש
 עדיין מקום להסתפק אי בתולה הייתה בשעת אירוסין או
 בעולה, דהא סו"ס יש לנו מה דמציאנו להסתפק בזה,
 ומידי ספיקא לא נפקא, מ"מ כיון דה"בעולה לפניך" אינה
 עושה ריעותא, הרי בזה שפיר מוקמינן לה אחזקה,
 ואמרין מהיכ"מ נשחנה, וודאי בתולה הייתה ולא מספקין
 לה כלל דבעולה הייתה, ומעתה שפיר מפקינן ממונא כיון
 דלא חל כלל דינא דעליו הראיה, דכיון דעומדת במדרגת
 חזקה כגון זו דאמרין "מהיכ"מ נשחנה", שוב אי"ל ראי'
 כלל ונאפשר לדמות הענין לדינא דכאן נמנא וכאן היה,
 דכתב צש"ס פ"ד דהגדר הוא דאין מחזיקים ריעותא
 ממקום למקום וכלפי רשות זו אין כאן ריעותא, ועיין שע"י
 פט"ו מה שהוסיף צציאור הדברים (ועיין בחידושי רבי
 שמואל למורנו הגר"ש זללה"ה למכילתין סימן י"ב אות
 ח'), וי"ל דאף הך דכ"נ וכ"ה ציסודו הוא מחמת החזקה,
 והיינו דאף דל"מ החזקה לאפוקי מ"מ במקום דליכא
 ריעותא דצכה"ג איכא למימר דמהיכ"מ נשחנה שפיר
 מפקינן ממונא כנ"ל, ועיין תוס' לקמן ל"ו א' ד"ה
 [הרש"ה].

ועד"ז נראה דהוא גם יסוד הפלוגתא באיסורים, דבאמת
 מעלה עשו ציוחסין שלא להכשירה כלל מכח
 הכרעת החזקה, ולא אף משום דאיתרע החזקה, וכאשר
 נראה צד' התוס' (יצמות ס"ח א' ד"ה רישא), יעוי"ש
 מש"כ צוה"ל: "ואם תאמר וספק בן ט' היאך פוסל
 צציאתו נוקמיה אחזקה קמייחא דהוה פחות מכן תשעה
 ונוקי איתחא צחזקת כשרות, ומיהו לכהונה ניחא דלא
 אזלינן צתר חזקה ליוחסין כדקאמר רבי
 יהושע צפרק קמא דכתובות (דף יג.) לא מפיה אנו חיינ'
 אלא היא צחזקת בעולה לנתין וממזר ואפי' צרוב כשרים
 אצלה כדאמר התם ולא מוקמינן לה אחזקה, ואפילו לצבן
 גמליאל ורבי אליעזר דמכשרי היינו משום דאמרה לכשר
 נבעלמי אצל הכא דלא ידעה אם הוא בן תשעה לא", והרי
 דיסוד הדין הוא ד"לא אזלינן צתר חזקה ליוחסין", ואך
 דר"ג מכשיר משום הצרי וכו"ה צבית יעקב וצהפללה דף
 ט' ע"א עיי"ש צקושיחם צד' התוס' שם צד"ה לא עיי"ש.
 והגדר הוא דכל הך ד"לא אזלינן צתר חזקה ליוחסין", אינו
 אלא כד איכא לידת ספק, ובעינן למידן ממורת ההכרעה

דחזקה, אצל צלא לידת ספק ושור שחוט לפניך, דמדרגת
 החזקה היא צגדר "מהיכ"מ נשחנה", בזה שפיר דמי אף
 ציוחסין כיון דהחזקה שוללת את הספק מעיקרו. והוא הוא
 יסוד שיטת ר"ג דס"ל דמחמת הצרי מסתלקת הריעותא
 ושור שחוט לפניך, צצרי ושמא צרי עדיף, ואף דראינו
 דנבעלה מ"מ לכשר נבעלה ואין כאן ריעותא, ושוב מדרגת
 חזקה היא צגדר "מהיכ"מ נשחנה", ולכן אף שיש עדיין
 מקום להסתפק מ"מ אמרינן העמד אשה על חזקה
 ומהיכ"מ נשחנה וכשירה שפיר. וצוה הוא דנחלק ר"י,
 דל"ל כל עיקר מילתא צצרי וכדקאמר "לא מפיה אנו
 חיינ'", וממילא איכא שפיר לידת ספק ושור שחוט לפניך
 ושוב צעינן למידן ממורת ההכרעה דחזקה (או דאל
 תפסילנה מספק כנ"ל), וצוה מעלה עשו ציוחסין שלא
 להכשירה מכח הכרעת החזקה וא"ש (ולכאורה לפי גדר זה
 אמנם אינו אלא צאש"כ ולא צאש"י, ודלא כנמצא לעיל,
 וההיא דארוס וארוסתו אמנם צאש"כ איירי וכד' הרש"א
 כנ"ל). והנה יעוין צרעק"א צמשניות שכ': "עד שחציא
 ראייה לצצריה וא"מ ומה מועיל ראייה שזו כשר מ"מ ניחוש
 דילמא אפקרה נמי לאחריו ונבעלה לפסול וי"ל כיון דלר"ג
 מהני צרי וחזקת כשרות גם ר"י לא פליג עליו אלא צנבעלה
 צודאי והספק למי דאיתרע חזקה וכו' אצל צספיקא
 דאפקרה דהספק צעיקר המעשה אם נבעלה עוד גם לר"י
 מהימנא לומר לא נבעלמי עוד צצרי וחזקת כשרות",
 ולהאמור י"ל צציאור ד' הרעק"א, דרק לענין הספק למי
 נבעלה דכלפי זה איתרע החזקה, כלומר דאיכא לידת ספק
 ושור שחוט לפניך, ובעינן למידן דין חזקה ממורת "אל
 תפסילנה מספק", וצוה מעלה עשו ציוחסין שלא להכשירה,
 אצל לגצי ספיקא דאפקרה דהספק הוא צעיקר המעשה
 אם נבעלה עוד, וא"כ ספק זה הוא צגדר דליכא לידה
 ומאורע של ספק, ואך דאיכא מקום לחוש ולהסתפק שמא
 נבעלה עוד, וצוה לכו"ע מהניא חזקה אף ציוחסין (אכן
 נ"ע קצת דלכאורה לפי"ז אף צרי לא צעינן, וצרעק"א
 מצואר דצעינן עכ"פ גם צרי).

והנה לכאורה לפי דרך זו יש לצאר צהא דמכשיר ר"ג
 אפי' צרוב פסולים, דקשיא דהא רוצא וחזקה רוצא
 עדיף, ואף לר"מ דלא ס"ל דרוצא עדיף מ"מ פלגא ופלגא
 מיהא ליהוי, צדרך חדשה, די"ל דהא דרוצא וחזקה רוצא
 עדיף, ואף צרוצא דאיתא קמן, היינו דוקא היכא דאיכא
 לידת ספק וריעותא, וענינה של החזקה הוא שהיא מכרעת
 ופוסקת את הספק, וצוה אמרינן מיעוטא כמאן דליחא
 ורוצא וחזקה רוצא עדיף, משא"כ צליכא לידת ספק כלל
 וענינה של החזקה הוא לשלול את הספק מעיקרו, דאין אנו
 מסתפקים כלל דאמרין מהיכ"מ נשחנה, לא חל דין רוצא
 (עכ"פ דאיתא קמן) כלל. שהרי כל עיקרו של רוצ הוא דין

לפוסלה אל תפסילנה מספק, וי"ל דבאמת המ"ד דמכשיר צתה פליג עליה בזה ובהא גופא היא הפלוגתא, והיינו דמאן דמכשיר צתה ס"ל דאף אמנא דמחמת כח ההכרעה של הספק דהחזקה והא דאל תפסילנה מספק ל"מ לולד, אצל כיון דהצרי מסלק את הריעותא ולידת הספק, והרי מעתה דין החזקה אינו צמורת הכרעה אלא דאמרינן דמהיכ"מ נשחנה כנ"ל, הרי מש"ה מהני שפיר נמי לולד, דכיון דהחזקה שוללת את הספק שפיר מהניא הך מילתא גם לגבי הולד, ובכל כה"ג ודאי דאמרינן דהודאי מכריע את הספק. אכן הא אכתי תקשי למ"ד דפוסל צתה, אמאי מכשיר לגבי אידי גופא אפילו צרוב פסולים, והא רוצא וחזקה רוצא עדיף, ועכ"פ לדידיה אין לומר מה שנחבאר. וגם מוכח מד' רש"י גבי ממון דאין כן הגדר, דהא מבואר בד' רש"י בדף ל"ו דאיכא דין טענינן לר"ג לטעון משארסמתי נאנסתי, ואי דין הצרי הוא לסלק הריעותא ולידת הספק ל"ש דין טענינן בזה, ואף משום דאין זו אלא טענה להעמיד ולקיים החזקה הוא דשייך בזה דין טענינן (ראה סימן י"ט אות י"ד), ועל כן אין לבאר כן בשיטת רש"י לא לענין ממון ולא לענין איסורים.

טו) ויסוד הדברים הוא ביאור רבינו שמשון דרבנן קאמרי לדידן נחא דאלים לן צריא, וז"ל כנ"ל דמה תשובה היא זו לראית רבי יהושע משבויה הא גם בשבויה איכא צרי דהא אומרת טהורה אני, וכ' הרשב"א דשאני שבויה דמשום שבאי אמה צא לפוסלה ולו אנו חוששים והוא פסול אצלה, וז"ל כנ"ל, וי"ל ע"ד המבואר דיסוד הא דאלים לן צרי, דהצרי מסלק את לידת הספק, והנה עיקר הראיה משבויה הוא דל"מ חזקה ציוחסין אף במקום צרי, ומה נלמד למעוברת, וע"ז קאמרי רבנן לדידן נחא דאלים לן צריא, כלומר דמהניא מה דטוענת צרי לנכשר נבעלה לסלק את לידת הספק, והו"ל כליכא ריעותא ולידת ספק, ואף דאכתי איכא לספוקי מ"מ אמרינן העמד אשה על חזקתה ומהיכ"מ נשחנה וכשירה שפיר. אכן גבי שבויה ל"מ הצרי לסלק את הריעותא ולידת הספק, והיינו דהצרי הרשב"א דמשום שבאי אמה צא לפוסלה ולו אנו חוששים והוא פסול אצלה הוא, והביאור י"ל (ומעין המבואר לעיל אות י"ב לפי דרכו של הרמב"ן) דאף בנבעלה דיש אפשרות בנבעלה לכשר כמו לפסול ולא ראינו פסול בפינו, מהני

הכרעה ונטיה צפיקות, אצל כל דליכא חלות ספק כלל, ל"ש דין רוצ כל עיקר. וגם י"ל דאף אי נימא דאיכא חלות דין רוצ גם כה"ג, מ"מ כיון דהחזקה שוללת את הספק ואילו הרוצ אף מכריע את הספק, הרי בזה אדרבה חזקה עדיפה לכו"ע. ודבר זה עולה מד' הגרעק"א שם דכתב כנ"ל דע"א אינו נאמן כנגד החזקה בגוונא דליכא לידת ספק ומשום דאמרינן דמהיכ"מ נשחנה, דכיון דבלאו עדותו לא היה אצלנו ספק כלל ל"מ עדותו שנשחנה, ומ"מ נאמן כנגד רוצא דאיתא קמן, ואסברה לה בזה"ל: "משא"כ צרוב פסולים וכדומה דגם המיעוט לפינוי רק דגויה"כ לומר כל דפריש, ופשיטא דאין סברה לומר דהוא מהפסול יותר מהכשר רק דהמורה אמרה לחלות צרוב, וא"כ י"ל דוקא באופן דאילו היה מע"מ היה ספק ע"ז אמרה תורה דאם נד אחד רוצ וכו' יש לחלות בנד זה שהוא הרוב, וא"כ בזה ע"א שפיר נאמן, דבמקום עדות אין כאן ספק ואין הדין כלל לחלות צרוב דעיקר החליה רק במקום ספק" עיי"ש, והשחא כיון דחזין דאין ע"א נאמן במקום חזקה בליכא לידת ספק דאמרינן דמהיכ"מ נשחנה, ומאידך גיסא ל"מ רוצא דאיתא קמן במקום ע"א כיון דבמקום עדות ליכא ספק כלל, הרי מיסתברא מילתא דל"מ רוצא במקום חזקה בליכא לידת ספק דאמרינן דמהיכ"מ נשחנה ודוק. * וכיון דנכחו של צרי לסלק את לידת הספק והריעותא ואף דאכתי יש סביבה להסתפק, הרי מעתה אמרינן העמד אשה על חזקתה ומהיכ"מ נשחנה, ומו ל"מ רוצא כנגד החזקה וכמבואר, וא"ש היטב שיטת ר"ג דמכשיר צרוב פסולים (אכן להלן נחבאר בדעת הרעק"א באופן אחר בזה דמכשיר ר"ג אפי' צרוב פסולים).

ולבאורה היה אפשר"ל ככל דרך זו אף בדעת רש"י, והוי א"ש לפי"ז כל ד' רש"י. אכן נראה בדעת רש"י אין לבאר עד"ז, דיעוין לשון רש"י לעיל (י"ג ב' ד"ה אית): "אית לה חזקה דכשרות - וי"ל אשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אמה צא לפוסלה אל תפסילנה מספק", והרי דגדר החזקה ככאן הוא אל תפסילנה מספק ולא מהיכ"מ דנשחנה. ואף די"ל דרש"י כ' כן בדעת מאן דפוסל צתה, דאמרינן בטעמו של הך מ"ד דנשחנה אידי אית לה חזקה דכשרות צתה ל"ל חזקה דכשרות, וע"ז כ' רש"י דאשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אמה צא

(* יעוין בנרבי"ק אהע"ז סי' ס"ט הג"ל, מה שחילק כעין זה גבי רובא וחזקה די"ל דרך היכא דנעשה מעשה ואנו מסופקים על מהות המעשה אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף, אבל בגוונא דחזקת איסור שמחוסר מעשה, ואנו דנים אם נעשה המעשה או לא, הרי חזקה זו אלימא טובא, וע"ע בנרבי"ת תאהע"ז סי' י"ט דכ' נמי להאי סברא יעו"ש. אכן מדבריו נראה יתירה מהמבואר עפי"ד הגרעק"א, דיעו"ש בסי' י"ט דבגוונא דהתם איכא שפיר ולד המעורר הספק, וכן משה"ק שם בהגה"ה מבהמ"ח מקידושין דף פ' הנה התם איכא נמי מעשה מעורר ספק דהתינוק בצד העיסה, ול"ש בזה הגדר הזה דמהיכ"מ שנשחנה, והרי דהנובי"ב בא לחלק בחזקה גופא, דבמחוסר מעשה אלימא החזקה טובא ולא אמרינן בזה רובא וחזקה רובא עדיף, ועיי"ש שרצה לומר דיהי' בזה ספק דשקולים הם החזקה והרוב. ועכ"פ לפי"ד הגרעק"א ודאי הוא שיש לחלק בכגון דא.

צרי לסלק לידת הספק דנפסלה דיש לומר לכשר נבעלה, אבל הכא דהשצאי שהוא פסול עומד בפנינו, אף דהספק הוא אי נבעלה כלל (ולרצנן הוא צלירוף דרוב עכו"ם פרוצים בעריות), מ"מ הרי"ז מדריגה של לידת ספק ו"שור שחוט לפניך" צמדה כגון זו דל"מ הצרי לסלקה וא"ש היטב.

(טז) והנה הרא"ש צדף ט' גצי הפלוגמא ידיה ותלמידי דר"י באשם ישראל האומרת נאנסתי כתב: "ומיהו נראה לי לקיים דבריהם מההיא דהיתה מעוברת לקמן (דף י"ג ע"א) דאלים ליה לר"ג צרי ומכשיר העובר ואע"ג דלית ליה חזקת כשרות ואפילו צרוב פסולין". ובעצם דברי הרא"ש ציאר הגרעק"א (בדו"ח ח"צ והוצא בחידושי הגרעק"א מהדו"ח), דס"ל להרא"ש דמאי דקי"ל דמאן דמכשיר צה מכשיר צבחה אינו מחמת דחזקת האם מהניא לבת, דלעולם חזקת האם ל"מ לבת, ובאמת ליתא להולד חזקת כשרות, והא דמכשיר צבחה, והוא כן אפילו צרוב פסולים וכדאמר' לקמן (י"ג ב') לדברי המכשיר מכשיר אפי' צרוב פסולים ואפי' צבחה, הוא משום הצרי ידיה דלכשר נבעלה, ומחמת צרי ידיה מכשירים אף את הולד ואף דלית ליה חזקת כשרות ואף שהוא כנגד רוב פסולים עיי"ש. ונתצאר צוה לעיל (סימן י' אות י') דהוא משום יסוד הדין של "אלים ליה צרי", וכמו שאמרו בגמ' י"ד א' "לר"ג אלים ליה צרי דאפי' בחד ספיקא נמי מכשיר", ועיקר ההכשר הוא מכח הצרי ולא משום החזקה, ואף דעיקר כח ויסוד הצרי הוא משום חזקת כשרות ידיה (כדלעיל סימן זה אות י"ג), דיש לה דין צרי לטעון שלא יוליאוה מחזקת כשרות ידיה, מ"מ ההכשר אינו משום הלכות חזקה, שהרי לולד ליכא חזקה, וכן צרוב פסולים ליכא חזקה דרובא וחזקה רובא עדיף, אלא הוא משום הצרי, דזהו כח נאמנות מיוחד של צרי שלא להוציא מן החזקה ומהני נאמנות זו אף כלפי הולד, שכיון שהספק אירע באם וכלפי הספק הזה מהני צרי ידיה, ע"כ מהני אף כלפי הולד (ראה שם). אכן לפי המבואר כאן יש לומר באופן אחר קצת, והיינו דגדר "אלים ליה צרי", הוא דהצרי מסלק את הריעותא ולידת הספק, ומעתה דין החזקה אינו צתורת הכרעה אלא דאמרין דמהיכ"ת נשתנה כנ"ל, ומש"ה מהני נמי לולד, דאמנם מחמת כח ההכרעה של הספק דהחזקה ל"מ לולד, כיון דאין זה אלא הכרעה לענין הנהגה, אבל כיון דהחזקה שוללת את הספק הרי מהני הך מילתא גם לגבי הולד, דככל כה"ג ודאי דאמרין דהודאי מכריע את הספק (וכאשר נתצאר לעיל אות י"ד) וא"ש. והיינו נמי דמהני הצרי אף כנגד רוב רלון (שהוא רוב דאורייתא לדעת הרא"ש), דהוא מאותו גדר דמהני צרי

להכשירה צרוב פסולים, לכיון דמדרכת החזקה היא דאמרין מהיכ"ת נשתנה, לא שייך לדון משום רוב רלון כלל, ועכ"פ ל"ש צוה דינא דרובא וחזקה רובא עדיף וכנ"ל. ועד"ז יש לבאר מש"כ צמוס' הרא"ש צדף ל"ז בשם רבינו מאיר (כנ"ל אות ה') דהא דשצויה אין לה קנס, דאף דכשירה מה"ת לכהונה ולתרומה אבל לענין ממון אע"ג דאיכא חזקה מ"מ איכא חזקת ממון כנגדה ומספיקא לא מפיקין ממוןא, וז"ע דהא הוי חזה"ג וצו"ש דמהני להוציא ממון לר"ג, דהא לא איירי דוקא באופן דאומר המאנס צרי לי דפ"פ מאלתי (ואפשר דתליא בדין צו"ש בקנס ואכמ"ל צוה), וצו"ת דהכא הא ליכא ריעותא כלל דאינה בעולה לפניך, וי"ל דאף לר"י מהניא לה חזקת הגוף במקום צו"ש, לפי"מ שכתב הרמב"ן ט' ב' דטעמא דר"י משום דהרי היא בעולה לפניך ואיתרע חזקתה. וראה מש"כ ליישב צוה לעיל (סימן כ' אות ט'). ולמבואר י"ל דחזה"ג וצו"ש דמהני להוציא ממון, היינו כנ"ל דהצרי מסלק הריעותא, ואמרין מהיכ"ת נשתנה, ושוב אי"ל ראה ומפקין ממוןא שפיר, אבל בשצויה י"ל דבאמת השציה עושה לידת ספק מה"ת, צמדה כגון זו דל"מ הצרי לסלקו כנ"ל, אלא אכתי איכא דין חזקה דמהני להכריע ולפסוק את הספק אבל להוציא ממון א"א מכח זה כיון דחזק"מ מנגדת וא"ש היטב.

ה

ישוב שיטת הגרעק"א דדינא דר"י אף ברו"פ
אאמד"ר מהא דמבואר בתוס' דפלוגמא דר"ג ור"י
באיסורים ובממון אחת היא ומהא דל"י הולד
מותר בממורת

דעת הרעק"א דאף ברו"פ אאמד"ר דהרוב אינו מברר כלום דלאו כל אנפי שוים לה וכ"ה אף לר"י – עיקר המחלוקת אי אלים ברי הוא מה"ת אך הנפ"מ גבי איסורים הוא מדרבנן – בממון נחלקו בעיקרא דדינא – בממון באיכא לידת ספק ל"מ חזקה לאפוקי ממונא דאינה שוללת את הספק – לר"ג דמהני ברי לסלק הי"לדת ספק" מפיקין נמי ממונא משא"כ לר"י – באיסורים אף דאיתרע מ"מ מה"ת י"אל תפסילנה מספק" ואך דאסרוה משום מעלה – הטעמה בב"י רעק"א בהא ד"קא מודה" לכיון דמודה מסתלק השור שחוט גם לר"י ומהני חזקה להכשירה – ד' פנ"י דהיתר ספק ממזר אף באיכא רובא ודי שייש דכ"ה במקום חזקה – ק"י רעק"א אאיסורא דממזר בבת ישראל הא ל"ה קהל ודאי – בליכא לידת ספק ואך חששא בעלמא וחרוב או חזקה שוללים הספק הוי קהל ודאי – לר"ג דברי מסלק לידת הספק ונשלל הספק הוי קהל ודאי ואסור בממורת משא"כ לר"י דל"מ ברי ל"ה קהל ודאי ומותר בממורת

דמשנתארסה נאנסה, לפיכך אף שיש עדיין מקום להסתפק אי בתולה היתה בשעת אירוסין או בעולה, דהא סו"ס יש לנו מה דמצינו להסתפק בזה, מ"מ כיון דה"צעולה לפניך" אינה עושה ריעותא, הרי בזה שפיר מוקמין לה אחזקה, ואמרינן מהיכ"ת נשתנה, וודאי בתולה היתה ולא מספקין לה כלל דבעולה היתה, ושפיר מפקינן ממונא כיון דלא חל כלל דינא דעליו הראיה, דכיון דעומדת במדרגת חזקה כגון זו דאמרינן "מהיכ"ת נשתנה", שוב אי"צ ראי' כלל וכמשנ"ת. וכ"ז בממון אצל באיסורים שפיר אף דאיתרע אכתי איכא דינא דאל תפסילנה מספק, ואך משום מעלה עשו ביוחסין הוא דל"מ חזקה באיתרע, ובזה נחלקו אי מהני ברי לסלק האיתרע וא"ש היטב.

ובראיה להוסיף ולהטעים לפי"ז בגדר מה דציאר הגרעק"א בזה "דהא קא מודה", דהמועלת בהודאתו כיון דמדינא גס לר"י נאמנת ואך משום דמעלה עשו ביוחסין הוא דאינה נאמנת מש"ה כיון דהארוס מודה דבא עליה, הרי צלירוף הודאתו מודה ר"י דנאמנת, והיינו דכיון דקא מודה יש רגלים לדבר לסלק השור שחוט לפניך גס לר"י, ושוב לימא להא דאיתרע חזקה ומהני החזקה להכשירה שפיר.

ית) ולפי"ז יש ליישב מהא דלר"י הולד מותר בממזרת, דהנה בש"ש (ש"א פ"א) כתב בשם הפני"י בקידושין דף ע"ג דהיתרא דספק ממזר הוא אף במקום דאיכא רובא לאיסורא, דרובא מיקרי ספק כד' הרא"ש בש"טמ"ק צ"מ דף ו', ובש"ש (ש"צ פט"ז) מחלק בזה בין רובא דאיתא קמן לרובא דלימא קמן, ויעוי"ש דכ"ה גס במקום חזקה, כגון חזקת אשת איש, דאכתי לא מיקרי ודאי ממזר אלא ספק ממזר [ועיין בקוב"ש לקמן (אות ע"ד)], דהוכיח מד' התוס' לקמן דף כ"ו ע"ב ד"ה אן אחתינן דהיכא דאיכא חזקת איסור הוי ממזר ודאי, ודלא כפני יהושע (וכ"ה בר"ן דף כ"ב כד' התוס'), ועיי"ש מה שחמה בזה ומה שציאר בשיטת התוס'. וראה לעיל אות י"ג משנ"ת בזה בש"י התוס', עכ"פ כ"כ בש"ש דהרמב"ם ס"ל כן דבמקום חזקה לא מיקרי ודאין. והנה בתשובות הגרעק"א מהדורא תנינא סי' ק"ח הקשה דהא צעין נמי קהל ודאי וא"כ אמאי כל ממזר אסור בצמ ישראל, שהרי כל צמ ישראל אינה בגדר קהל ודאי, שהרי אינה כשרה אלא מחמת רובא דרוב בעילות אחר הצעל (ולמאי דכ' הש"ש דרובא דלימא קמן מיקרי שפיר ממזר ודאי לק"מ דרוב בעילות אחר הצעל הוא בגדר רובא דלימא קמן, אכן בפני"י נראה דנקט דאף רובא דלימא קמן לא מיקרי ודאי עיי"ש), ונודע לומר דאך כאשר יש לידת ספק הוא דלא מיקרי קהל ודאי, אצל בליכא לידת ספק ואך דאיכא חששא בעלמא ובזה

יו) ומעתה נראה ליישב שיטת הגרעק"א מהא דמבואר בתוס' דפלוגתא דר"ג ור"י באיסורים ובממון אחת היא, דמוכח מיניה לכאורה דהפלוגתא היא צדינא דאורייתא. דבעיקר דעת הגרעק"א דאף במקום רוב פסולים אלאמד"ר נראה, דהנה הגרעק"א אסברה לה להא דר"ג מכשיר אפילו ברוב פסולים צו"ל: "דאילו היינו דנין שכל אנפי שוים לה לזנות, ובזמן שהאשה רוצה לזנות מזנית עם כל הבא אליה, יש לנו רוב שהמזנה היה מהרוב, משא"כ בצממ"ל דאולי עיניה נתנה בזה, וא"כ אין הרוב מתנגד לומר דודאי אותו שצא עליה הוא מהרוב, דבצממ"ל הרוב בא לזנות והיא לא היתה רוצית רק לזה, והוא כדמות סברה תוס' דאשה מזנה צודקת ומזנה (והיינו לא סברה תוס' ממש, דהיא משום דצודקת כדי שלא תיפסל, אלא סתם דאינה מזנה סתם אלא מקפדת ומצחנת עם מי לזנות וכדלהלן), ואף לפי"מ שכתב רש"י בקידושין דף ע"ד ע"א דנאמנת להכשיר גופה לתרומה אם צמ כהן היא ונאמנת לומר שכהן היה הצועל ואין הולד ממנו פוסל אותה אף דהרוב ישראלים הם ול"ש כ"כ צודקת ומזנה דמה הפרש בין כהן לישראל (היינו דל"ש הכא סברה תוס') מ"מ אפשר דכלל טעם היתה בותרת בזה שחביב הוא בעיניה". כלומר דהרוב אינו מצרר ומכריע כלום צהאי גוונא כיון דלאו כל אנפי שוים לה. וי"ל דעל דבר זה אף רבי יהושע לא נחלק ולפיכך מה"ת כשירה במקום רוב פסולים אף לרבי יהושע.

והנה י"ל דעיקר המחלוקת אי איכא יסוד דין דאלים צרי הוא מחלוקת מה"ת, ואך דהנפ"מ במחלוקת זו לענין איסורים הוא אך לגבי דרבנן, ומשום דהך מילתא דלכו"ע היכא דאיתרע החזקה ליכא דין חזקה אינו אלא מדרבנן וכדין שצויה דלאמד"ר, ומה"ת הרי באיסורים הגס דאיתרע חזקה מ"מ אכתי אפשר למידן דין חזקה ואל תפסילנה מספק, ואפילו במקום רוב פסולים וכמשנ"ג, ובהך דינא דרבנן נחלקו ר"ג ור"י, דר"ג דאלים ליה צרי מהני הצרי לסלק הריעותא, ושוב הויה חזקה בלא ריעותא ושור שחוט כנ"ל ולפיכך כשירה אף מדרבנן, ושאיני שצויה דליכא למימר צה דאלים ליה צרי, משום הני סברות שנחבארו, ור"ג פליג אהא דצרי, וממילא הו"ל איתרע חזקה ופסולה מדרבנן. אכן גבי ממון שפיר נחלקו בעיקרא דדינא, דגבי ממון בצממ"ל כל דאיכא לידת ספק וריעותא ל"מ מדינא לאפוקי ממונא, דכיון דאין החזקה שוללת את הספק מעיקרו שהרי בעולה לפניך, שוב ל"מ הכרעת החזקה להוציא ממון דאינה בגדר ראי' כנ"ל, אלא דר"ג דס"ל דמהני הצרי להעמיד החזקה, והיינו דהצרי מהניא לסלק הריעותא ולידת הספק וה"שור שחוט לפניך", דאין מה דבעולה לפנינו עושה ריעותא שהרי טוענת צצרי

הרי כד איכא רוצא וחזקה נשלל הספק לגמרי וצכה"ג הוי שפיר צגדר ודאי (ועד"ז) נודע לייסד הקושיא, יעו"ש צרעק"א צחשוזה שם, דכל מעש"צ ל"ה עשירי ודאי דדילמא טריפה הוי ואך מחמת רוצא הוא דלא חיישין, ולנ"ל א"ש). ומעתה צראה מעוצרת דכל ההכשר הוא מה"ת מלד חזקה, א"כ הדבר תלוי דאליצא דר"ג דהצרי מסלק הריעותא והשור שחוט לפניך ולדת הספק ושז

אמרינן דמהיכ"ת נשתנה ונמצא דנשלל הספק לגמרי שפיר הוי קהל ודאי ואסור צממורת, משא"כ לר"י אף דמהניא החזקה להחירה לקהל מ"מ כיון דל"מ הצרי לסלק הריעותא והשור שחוט לפניך ואך דעכ"פ דיינינן דין חזקה דאל תפסילנה מספק הרי אין היא צכלל קהל ודאי ושפיר מותרת צממורת. וא"ש היטב הא מהא דלר"י הולד מותר צממורת אף דמודה ר"י דמה"ת שריא.

סימן כד

בסוגיא דרוב וקבוע

א

בטעם דינא דתרי רובי ובדין ספק קבוע אי כרוב
או כקבוע

מדרבנן בעי" ת"ר גזרה אטו קבוע – לדינא דת"ר בעי" ספק בא הבועל מן העיר או מן הסיעה – צ"ע אמאי ליכא למיגזר בת"ר מידי והא איכא דקאזלה איחי לגבייהו – הקוי תליא בנידון דספק קבוע – לרישב"א היתר ספק קבוע דהו"ל ס"ם ולרשב"א הוי רובא ממש – הרשב"א ס"ל דל"ה ס"ם דהוי אותו היתר ואף אותה מציאות – טעם הרישב"א הוא דרובא ועכ"פ דאיתא קמן הוי היתר גמור – ראיות מדי ראשונים דספק קבוע כקבוע – הנידון דספק קבוע תליא בשינוי הגירסאות בגמ' – ת"י השי"ש דעכ"פ סגי להזהיר שלא יכשלו – אי"ז כרש"י דכתב דליכא למיגזר מידי

העיר גרידתא ולא אחר רוצ סיעה גרידתא מאי טעמא גזרה רוצ סיעה אטו רוצ העיר ורוצ העיר נמי אי דקא אזלי אינהו לגבה כל דפריש מרוצא פריש לא צריכא דקא אזלא איחי לגבייהו דהוה ליה קבוע וא"ר זירא כל קבוע כמחנה על מחנה דמי, ויעוין צרש"י ד"ה ומשני: "יש שהולכת היא אללו והו"ל קבוע הלכך אפילו צרוב כשרים או רוצ העיר או רוצ סיעה פסול כר"י ומשום תרי רוצי אכשרה דליכא למיגזר מידי". והנה צ"ע טובא צשיטת צרש"י, אמאי ליכא למיגזר מידי, דהלל לדינא דתרי רוצי צעינן דיהי' ספק אם צא הבועל מן העיר או מן הסיעה, אצל אי ודאי צא הבועל מן העיר גרידתא או מן הסיעה גרידתא אף שיש תרי רוצי הן צעיר והן צסיעה לא מקרי תרי רוצי, דהרוצ הזה שאין אנו מסתפקים שצא הבועל ממנו אינו מעלה ואינו מוריד כלל, וכמבואר כן צרש"א, וכ"ה מבואר צלשון צרש"י (ד"ה אצל) צד' הגמ' "אצל פירש אחד מציפורי וצעל הולד שחוקי": "פירש אחד מציפורי דידעינן ודאי דמן העיר היה וכו'", והרי שפירש דרוצ העיר גרידתא דל"מ, לאו דליכא רוצ סיעה אלא דידעינן ודאי דצא מן העיר [ויש לדייק כן צלשון הגמ' דלא אמרו "פירש אחד שלא צשעת קרונות" אלא "פירש אחד מציפורי", ומשמע דרק צהך תליא מילתא דאם ידעינן צודאי דפירש מציפורי, אף שהוא צשעת קרונות ואיכא רוצ סיעה מ"מ הולד שחוקי (הערות ידי"ג הגרי"ל שליט"א). אכן שיטת המאירי דאף דודאי צא מן העיר מקרי תרי רוצי דצכה"ג לא גזור, ויעו"ש שהוכיח כן מלשון הגמ' "הולכין אחר רוצ העיר והוא דאיכא רוצ סיעה צדה", והיינו צגוונא דודאי צא מן העיר ועיקר הרוצ הוא מחמת העיר אלא דאיכא תנאה שיהיה צעיר רוצ סיעה דצכה"ג לא גזור, ועיין צרש"א שנדחק צאמת צלשון הגמ'], ומעתה כיון דצע"כ מספק"ל אי צא מן העיר או מן הסיעה, והלא איכא מיעוט פסולים שצעיר דצגוונא דקאזלה איחי לגביה הו"ל קבוע, א"כ אמאי ליכא למיגזר מידי, והא אכתי הא איכא דקאזלה איחי

(א) משנה י"ד צ' א"ר יוסי מעשה צמינקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אחר רבי יוחנן צן נורי אם רוצ אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו חנינא לכהונה, וצגמ' (שם וט"ו א') אמר ליה רצא לרצ נחמן רבי יוחנן צן נורי דאמר כמאן אי כרבן גמליאל אפילו צרוב פסולין נמי מכשר אי כרבי יהושע אפילו צרוב כשרים נמי פסיל אמר ליה הכי אמר רצ יהודה אמר רצ צקרונות של ציפורי היה מעשה וכדצרי אמי דאמר רבי אמי והוא שהיתה סיעה של צני אדם כשרין עוצרת לשם וכד' ינאי דאמר ר' ינאי נצעלת צקרונות כשרה לכהונה צקרונות סלקא דעתך אלא נצעלת צשעת קרונות כשרה לכהונה אצל פירש אחד מציפורי וצעל הולד שחוקי כי הא דכי אחא רצ דימי אמר זעירי א"ר חנינא ואמרי לה אמר זעירי אמר ר' חנינא הולכין אחר רוצ העיר ואין הולכין אחר רוצ סיעה כלפי לייא הני נידי והני קציעי וקיימי אלא הולכין אחר רוצ העיר והוא דאיכא רוצ סיעה צדה ואין הולכין אחר רוצ